



**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

Lugduni, 1652-1663

Sectio II. De Sponsalibus, varia Dubia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80577](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-80577)

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 7

ad quando certò constat de causa sufficiētē ad
eorum solutionem. Vnde non est opus relaxa-
tione iuramenti. Per accidētē tamen, ut ratio-
ne scandalī vitandi, fieri potest, ut necessaria sit
Iudicis authoritas. Sa verb. *Sponsalia*, num. 12.

Judicis d. 69. Gutier. cap. 35. num. 4. *Filliuc. tract.*
10. num. 129.

Propria authoritātē dissolvi possunt Spon-
salia. Vel quando causa dissolutionis est publi-
ca. Vel quando causa est occulta, & simul etiam
sunt occulta Sponsalia. Vel quando Sponsalia
sunt publica, sed causa dissolutionis ita est
occulta, ut probari non possit in iudicio, nisi ma-
gnū scandalū inētē timeatur. Henrīq. lib. 11.
cap. 14. Sanch. d. 69. & 70.

Index quo coram dissoluenda sunt Sponsa-
lia, quando ad eorum solutionem Iudicis re-
quiritur authoritas: est Index Ecclesiasticus
Ordinarius, vel delegatus, ut Episcopus, vel de-
legatus ab ipso Episcopo. Parochus vero non

est competens. Quia ipse non habet in foro
externo iurisdictionem. Sanch. d. 69. numer. 10.

Reginald. lib. 3. num. 168. *Filliuc. tractat.* 10.

num. 299.

Quando dubitatur, num causa dissoluendi
Sponsalia sit sufficiētē: aut quando moraliter
non constat, adesse causam sufficiētē ad illa
dissoluenda: non possunt absque Iudicis autho-
ritate dissolvi. Quia dissoluens propria authori-
tate in hoc casu exponeret se periculō comit-
tendi iniustitiam contrā alterum sponsum, qui
non debet iure sibi acquisito per Sponsalia po-
liari. Gutier. cap. 35. num. 7. Reginald. lib. 3. nu-
mer. 268. Sanch. d. 69. num. 9.

Tamen ut quis licite possit recedere ab spon-
saliis in foro conscientiā, satis est, ut unus te-
stis de certa scientia iurans, vel famatiōnē si el-
lerit persona fide digna testificans, & de certa
scientia testaretur, nec esset necessarium iura-
mentum. *Filliuc. tr. 10. n. 301. Sanch. d. 69. n. 9.*

SECTIO SECUNDA.

De Sponsalibus, varia Dubia.

CAPUT V.

Circa Sponsalium Obligationem.

DUBIUM I.

An violatio iuris, quod ex sponsalibus ac-
quirunt sponsi in corpus, fornicando
cum altero, sit adulterium.

ADLITERIUM est. Quia l. se-
vixor. 13. ff. ad leg. Iuli. de adulter.
dicitur: *Dinus Verus, & Antoni-*
nus responserunt etiam in spon-
sam hoc ipsum vindicandum, (id
est adulterium) quia nec Matrimonium quale-
cumque neque spes Matrimonii violari permit-
tatur. Vbi de sponsalibus de futuro est fermō;
nam de presenti non spes Matrimonij, sed
Matrimonium ipsum dicitur. Sic Glos. ad cap.
*Quemadmodum, verb. *Sponsam*, de iure. Ab-*
bas Cap. Discretiōnē, num. 4. de eo qui cognouit
confusioneam, & ibi Alexan. de Neō, num. 11.
*Gregor Lopez l. 1. verb. *Odesposada*, titul. 17.*
part. 7. Sarmiento l. 1. selec. cap. 5. num. 1. & ex
Theologis Palud. in 4. di. 5. 27. question. 1. art. 3.
num. 17.

Non est adulterium. Quia ex Gelasio cap.
1. l. 36. qu. 1. & D. Thoma 2. 2. q. 15. 4. art. 8.
in corp. Adulterium est alieni tori violatio, sed
accendens ad sponsam de futuro minime torum
violat alienum, cum hic ante matrimonium de
præfenti non concedatur sponsis: ergo adulte-
rium non admittit. Ita Henrīq. libri. 11. de Ma-
trimoni. cap. 13. num. 4. *Viald. part. 1. de spons.*

num. 9. *Ludouic. Lopez part. 1. cap. 29. & part. 2.*
*de Matrimon. cap. 36. *Manu. tom. 1. sum. cap. 53.**
num. 7. Sanch. lib. 1. d. 2. num. 2.

Idem afferro existimans in lege illa pro pri-
ma parte adducta concedi vindictam sponsi,
non ratione adulterij, sed quia est atrox iniu-
tia sibi illata.

DUBIUM II.

An circumstantia Sponsalium in for-
nicatione sit Confessorio
aperienda.

Esto circumstantia Sponsalium adulterium
non constitutat, est tamen in Confessione
explicanda tam ex parte sponsi de futuro, si in Confessione
cum alio fornicetur, quam ex parte sponsi, si aperienda,
ad aliam accedat. Quia est duplex malitia, al-
tera fornicationis, altera violatorum ac fracto-
rum sponsalium, ob id enim durimi possunt.
Cap. Quemadmodum, de iure. Sic Sarmien.
lib. 1. selec. cap. 5. num. 1. *Ludouic. Lopez part. 1.*
cap. 29. Petrus de Ledesma de Matrimon. qu. 43. art. 1.
dub. vlt.

Non est necessariō explicanda, nec ex parte
sponsi, nec sponsi. Quia sola circumstantia
mutantes speciem sunt necessariō confitenda,
hac autem non mutat speciem, cum non sit
adulterium. Ita *Coutar. 4. Decretal. part. 1. c. 1.*
num. 1. 4. Viald. part. 1. de sponsal. num. 10. Le-
desma qu. 43. art. 1. dub. vlt. ait hanc senten-
tiam esse probabilem.

Vitamque sententiam sustinere posse pro-
babiliter puto, ego autem crediderim cum Tho-
ma Sanchez lib. 1. d. 2. num. 6. eam sponsalium
circumstantiam necessariō esse in Confessione
aperiendam quando se tenet ex parte feminæ

A 4 id

Aprienda
necessariō nō
est.
Anteponit
sententia.

8 Theologiae Moralis. Lib. XXIV.

id est, dum aliquis fornicatur cum sponsa alterius de futuro; tunc enim teneat utique delinquentis fateri hanc sponsalium circumstantiam. Quia talis fornicatio est contraria fidei in sponsalibus datae. Verum quando se tenet ex parte viri, non est de necessitate dergenda in confessione. Quia quamvis etiam continet ea fornicatio iniuriam, ac circumstantiam diuersam specie iniustitiae aduersus ius acquisitum sponsa per sponsalia. Verum cum ea iniuria reputetur, prudentum arbitrio, leuis in fornicatione sponsi de futuro venialis culpe limites non excedit. Quod secus est in sponsa fornicatione, quae, prudentum iudicio, atrox sponsi reputatur iniuria.

D V B I V M III.

An sufficiat, ad Sponsalium valorem promissio merè interna facta homini: licet non ad sibi externa acceptatio.

63 *Sufficit ad Sponsalia.* **S**ecunda Iuris positivi dispositione attento solo iure naturæ promissio interna homini facta obligat, ut si mente aliquis se obliget, non quidem per modum voti Deo, sed secundum adiudicandum illam. Quia non implere, continet mendacium, & saltem est infidelitas, qua culpa est iure naturæ prohibita. Sic Ledes. part. 2. question. 8. art. 1. dub. 3. Palaci. lib. 5. de contrat. cap. 11. Mendoza lib. 1. de part. cap. 4. num. 8. Moli. tom. 1. de Inst. tract. 2. d. 266. Dicunt hanc sententiam esse probabilem Sotus, Angles, & Aragon. citandi.

64 *Non sufficit.* **N**on sufficit promissio merè interna. Quia unus non obligatur alteri nisi per modum sibi connaturalem, & humanum, qui est verbis, vel signis externis: Ergo quamvis Deo, qui cordium est scrutator, possit homo actu interno obligari, homini tamen, qui sola intuetur externa, non potest. Ita D. Thom. 2. 2. qu. 88. art. 1. Tabien. verb. Votum, initio, & qu. 4. num. 5. Sotus quamvis dubius, inclinat in hanc partem lib. 3. de Inst. quest. 5. art. 3. Henr. lib. 1. de excomm. cap. 16. num. 5. Manuel. tom. 1. sum. cap. 95. Angel. verb. Votum, initio. Gutier. l. 2. qq. Canon. cap. 22. num. 4. Sanch. lib. 1. d. 3. num. 5.

65 *Huic haren.* **H**is adhærebo, abnegans, esse mendacium, aut infidelitatem. Quia ea videtur esse tacita conditio illi internæ promissionei, si alteri intimata ab eo acceptetur; nec est simile de promissione interna facta Deo, cui præcordia patescunt.

D V B I V M IV.

An censenda sit sufficiens ad sponsalia reprobatio, quando alter fidem dat de Matrimonio contrahendo: alter vero non repromittit expressè, sed acceptat promissionem, verbi gratiâ, dicendo, placet, vel accepto, vel gratias ago pro beneficio.

66 *Censenda sit sufficiens.* **E**a acceptatio censenda est reprobatio, Iudeoque vera conficiuntur sponsalia, ut

que obligatus manet sponsus. Quia sicut Matrimonium claudicare nequit, sed ex utique parte, aut ex neutra debet esse validum, ita & sponsalia: sed dicente altero per verba de presenti. Accipio te in meam, si mulier respondeat: Placet, est Matrimonium: Ergo dicente altero per verba de futuro: Accipiam te in meam, si mulier respondeat: Placet, erunt vera sponsalia, & censabitur illa reprobatio. Sic Palud. in 4. dist. 27. qu. 1. art. 1. num. 4. Veracruz append. ad specul. dub. 9. ad 3. fol. 44. Henr. lib. 1. cap. 11. Rofel. verb. sponsalia. num. 1. Sylvest. ibi, initio. Nauar. sum. 1. sp. cap. 22. num. 12.

67 *Non sufficiens.* **E**a acceptatio non est censanda reprobatio, qua acceptans alligerat. Quia in dubio obligatio inducenda non est, cum sit contra posse: censendam libertatem possidentis: sed acceptans illam promissionem, potest acceptare in quantum est in sui favorem, nempe, ut solùm promitentes ipsi obligentur: ergo si aliud obligationis mutua signum non interfit, minimè dicendum est, ex illa acceptatione reprobare, & obligari. Ita Sotus in 4. dist. 27. q. 2. art. 1. Ludovic. Lopez tom. 2. Instructio de Matrimonio cap. 16. Petr. de Ledes. de Matrimonio cap. 1. art. 1. dub. 1. Sanchez lib. 1. d. 5. num. 5. & alii.

68 *Cum huius opinor.* **C**um his opinor. Quia tacens quidem censetur in quantum est in sui favorem non tamen in sui prædictum. Reg. Qui tacet, de regul. iuris in 6. vnde taciturnitas non est sufficientis signum consensus ad obligandum personam, ut beret docet Glossa l. Filius familiæ 8. Ergo similiter acceptans promissionem, censetur solùm acceptare, in quantum est in favorem sui, ut alter maneat sibi obligatus: non autem in sui prædictum, ut ipse obligetur. Fato autem Matrimonium claudicare non posse, nec alia ratione acceptari, quam ut Matrimonium, sponsalia tamen quamvis ut sponsalia claudicare nequeant: at quatenus continent promissionem possunt claudicare, nam potest illa promissio vnius absque alterius reprobatione; quare possunt acceptari in quantum promissio obligans solùm promittentem.

D V B I V M V.

Dato, quod simplex ista acceptatio non sit reprobatio, is qui fidem dedit, obligatur, ad contrahendum Matrimonium, altero minime obligato.

69 *Obligatio quidem.* **O**bligatur quidem non ut sponsalia, cum ea nulla sint, quia reprobatio defuit: Sed ut simplicis promissionis. Quia quamvis sponsalia claudicare nequeant, sed aut utique, aut neuter obligatus debet manere, ut simplex promissio potest esse ex parte vnius, altero ab obligatio immuni manente, ut contingit, dum aliquid liberaliter promittitur: Ergo cum hic alter promiserit Matrimonium, altero nihil reprobent, solus promisor obligabitur. Sic Guillermo, quem referr., & sequitur Antonin. 3. part. titul. 1. cap. 18. Rofel. verb. Sponsalia, numer. 1. Tabien. ibi qu. 3. num. 4. Armil. numer. 1. Sotus

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 9

Solutio in 4. dif. 27. question. 2. articul. 1. Henr. lib. 11. c. 13. num. 2. Manus. tom. 1. sum. c. 244. n. 1. concl. 1.

70 Non obligatur, si alter non repromittat. Quia Matrimonij promissio non est gratuita, & liberaliter donatio sed contractus onerosus, facio, ut facias. Ergo habet implicitè conditionem tacitam, si alter similiter se obliget; inde se non obligante nulla confurget ex priori promissione obligatio. ita Molina tom. 2. de Inst. tractat. 21. d. 163. Veracruz append. ad Specul. dub. 9. ad 2. fol. 44. & alijs.

71 Ego autem existimo, quando Matrimonij promissio fit gratis, & liberaliter, tunc altero acceptante promissionem, nec repromittente solum promittentem obligari: & in hoc casu primam sententiam veram iudico. Si vero promissio illa non gratis facta sit, sed respectuè, & per modum contractus: tunc necessariam esse crediderim alterius repromissionem, & dum ea non accesserit, priorem promissionem non esse efficacem ad obligandum promittentem, sed posse liberè, & tuta conscientia, à fide praesita resiliere. Quia dum celebratur contractus ultra citroque obligatorius, antequam utramque pars se obliget, nondum est contractus perfectus, sed ante contractus perfectionem liberè potest alterius resipiscere. Mecum Sanchez libr. 1. d. 5. num. 12.

D V B I V M VII.

An promissio Matrimonij absenti facta, atque stipulante, seu acceptante absenti nomine, possit renocari.

72 **R**etuocari non potest. Quia hoc speciale est in Matrimonij promissione, ut possit quis alteri absenti stipulari id est, acquirere illi obligatio. ac proinde non poterit promittens resiliere, etiamantè absents acceptationem. Probat ex Cap. Sicut de sponsal. Sic Glossa & Alex. de Nevo num. 15. & Doctores afferentes, stipulationem hanc naturaliter, & iure Canonico obligari, & quando firmatur iuramento: idem concludentes dicent in promissione hac Matrimonij. Hos citat Sanchez lib. 1. d. 7.

73 Potest retuocari, quando promissio Matrimonij est respectuè, licet quis nomine absents stipuletur absque ipsis speciali mandato ad repromittendum: & quamvis verba promissio- 76 nis diligantur in presentem, ut promitto tibi me dicturum Mariam. Quia niemo pro alio stipulari potest in contractibus ultra citroque obligatorius: & non obstante stipulatione, liberum est contrahenti retrocedere, donec mutua obligatio alterius sibi sit nota. Ita Sanchez lib. 1. d. 7. num. 31. & alij apud ipsum.

74 Hoc verum existimo, nisi alter stipulans contraheret promittendo pro absente Matrimonium, id est, pollicendo, se facturum, & curatur, tunc enim non potest promittens resiliere. Quia est mutuus contractus utrumque celebratus: & sicut stipulans potest cogi, ut cure, & faciat, quod in se est, ad quod se obligavit; ita & promittens teneret fidem fernare.

77 **A**utoris mens.

D V B I V M VIII.

An ad valorem sponsalium sufficiat, ea deliberatio, qua ex iracundia calore procedit.

75 **D**upliciter dicitur actus deliberatus. Primo, ut distinguitur contrà motum primò primitum, in quo nulla est libertas: & secundo primum in quo tenuis libertas est, & insufficientis ad culpam mortalem. Secundò, quando adest maturum consilium, prætiaque deliberatio omnium circumstantiarum, quæ in ea re occurtere possunt. Quæsi sit igitur, num deliberatio, qua ex motu iracundia procedit, sufficiat ad sponsalia constituenda?

76 Non sufficit, sed requiritur plena, ac matura. Quia in cap. Divortium, de p. 1. & Cap. Non sufficit, si quis iratus 2. question. 3. & Reg. Quidquid calo. 48. ff. de regul. iuris, & lib. 3. ff. de divort. exprest.

10 Theologiae Moralis Lib. XXIV.

expressè habetur, quod calore iracundia sit, non prius ratum esse, quam si ex perfeuerantia apparuerit iudicium animi fuisse. Et quia l. 2. ff. ad l. 1. lib. 1. maie/ta habetur, iuramentum calore iracundia præstum minimè ligare. Sic Autóres alérentes contradic calore iracundia initos ratos non esse, nisi eum plenum iudicium adest, confirmantur. Hi sunt Gloss. ad cap. Si quis iratus. Barthol. in Reg. Quidquid, num. vni. & ibi Decius num. 1. Iason l. si filiam, numer. 5. Cod. de inoff. etiam. Felic. cap. Matthæus in 2. notab. 2. de simonia, &c. alij.

⁸⁰ Sufficit quidem, nec requiritur plena, ac mature deliberatio. Quia ea deliberatio sufficit ad sponsalia constituta, que sufficit ad lethalē culpam patrandā: sed iracundia calor non excusat à culpa lethali: ergo non excusat à rata sponsalium constitutione. Ita in casu simili de voto, & iuramento, Naue, sum. Lat. 1. cap. 18. numer. 7. & Hilp. num. 3. Molina tom. 2. de iust. tract. 2. d. 267. Palud. in 4. d. 6. 8. qu. num. 9. & 10. Medi. lib. 1. sum. cap. 14. §. 6. Manuel 2. tom. sum. cap. 92. num. 1. Ludouic. Lopez part. 1. Instru. cap. 43. Et in propriis sponsalium terminis. Palud. citat. num. 9. & Sylvest. verb. Volum 2. question. 13.

⁸¹ *Auctoritate re-solutorum.* Exultimo, eam deliberationem exigere, & suffi- cere, quæ in materia lethalis culpa sufficeret, vt consensus culpa lethalis esset. Vnde si quis ira, aut alio passionis motu subito percitus sponsalia contrahat, si tanta est passio, vt rationis iudicium obtenebret, & deliberationem ad peccatum mortale requisitam impedit ad eam, vt si illo subito motu hominem interimeret, non esset mortale piaculum: tunc sponsalia non erunt valida deliberationis defecta. Si autem non ita impedit deliberationem, quia homicidium illud runc admisum est culpa lethalis, sponsalia erunt valida. Probo, id requiri. Quia sponsalia suæ naturæ obligant ad mortale: Ergo pertinet deliberationem ad mortale requisitam. Certe minor deliberatio non est sufficiens ad violandam sponsalium fidem, nec vt aetius sit simpliciter voluntarius. Porro illi textus pro prima parte adducti intelligendi sunt cum iracundia priuat rationis vnu, & deliberatione ad culpam lethalem. Mecum Sanchez libr. 1. d. 8.

D V B I V M IX.

An destitutus sensibus, quibus naturam, & vim contractus valeat edoceri, (vt surdus, & mutus à naturitate) posse sponsalia inire.

⁸² *Irra non potest.* Nire non potest. Quia quamvis instinctu na- turae porit, quid copula sit, illiusque ardore brutorum more prematur: at impossibile vide- tur, nos quid Matrimonium sit, vt importat in alterius corpus: Ergo in illud consen- tire non potest. Sic Anchæ. ad Cap. Cum apud. de sponsal. num. 5. Baldus. 1. Discretis, num. 1. Cod. Qui testam fac, poss. vbi Iason. num. 8. Angel. Fulgos. Ludou. de Roma ibi. Flamin. de resign. benef. lib. 5. qu. 3. num. 16. & alij.

Potest sponsalia inire, si intellectum perspi-

cacem (de more) habeat, ita vt signis edoceri va- ^{Potest in-} leat, quid sit Matrimonium, & signis indicate ^{re} consensum. Quia cap. Cum apud, in responso- ne dicitur. Videtur si talis, (nempe mutus, & sur- dus, de quo erat quæstio) vela contrahere, non debet sibi denegari. Vbi cum in singulari loquar, viderem intelligere de eodem vitroque mor- bo laborante. Et quia muti, & surdi similes, secundum omnes possunt confiteri, & ab solu- gione, & sponsalia, ac Matrimonium inire. Ita Hos- tiens. Joan. Anton. Cardin. & alij quos reser- vert, & sequitur Sanchez lib. 1. d. 8. num. 12. Ochagan. question. 5. numer. 3. Villalo tract. 1. 2. diff. 4. nu- mer. 1. Machad. libr. 3. part. 1. tractat. 6. doc. 6. numer. 1. Diana. part. 1. tractat. 6. resolut. 9. Baunyns de Matrimon. tractat. 12. question. 11. assert. 2.

Hoc probabilitus puto experimento edocitus; ⁸⁴ quia plerumque mutos ita perspicacia ingenii ^{Hoc probabili-} praeditos esse vidi, vt multa explicatu difficulta- ^{lius posse} tia faciliter signis manifestent, aliaque ipsis signi- ficata intelligent.

D V B I V M X.

An qui est simul surdus mutus, & cæcus, possit sponsa- lia inire.

⁸⁵ *Potest sponsalia, ac Matrimonium contra- here.* Quia ingenii perspicacia valeret nature ^{Potest in-} superare defectus, vt huicmodi eger posset circa ^{retrahit.} contractus huiusque obligatione edoceri. Sic Hos- tiens. Joan. Ande. Anton. Panormit. Alex. de Neu. Henric. Ang. Tabie. Gregor. Lopez. Brunel. apud Sanchez libr. 1. d. 8. nume- ro 13.

Minime id potest. Quia cœci mutus, & cœ- ⁸⁶ cœci à nataliō non habet unde posset, quid sint ^{Contractus} sponsalia, ac Matrimonium edoceri. Ita Anchæ. ad cap. Cum apud, num. 5. Alex. Carrer. libr. 1. de sponsal. cap. 4. Sanchez citat. Leand. tractat. 9. d. 1. question. 20. Ochagan. question. 5. nu- mer. 2.

Evidenter prima sententia fundamentum ⁸⁷ nullummodo percipere valeo. Vnde existimo se- ^{Hoc mili- certum.} cundam longe probabilem esse quamvis haec à natura non habeat, sed casu: nisi antequam in haec incideret, nouiset, quid esset Matrimo- nium. Idem dixerim de eo, qui tantum est sur- dus, & cœci à natalitate. Quia mutus solis, signis edoceri potest, quid sit Matrimonium: cœci antea signa haec percipere neque; ne- etiam verba, cum simul surditate labore.

D V B I V M XI.

An insanus, & mente captus possit Spon- salia contrahere seu Matrimonium inire, si contrahens cum eo erat conscientius furoris, aut men- ti impotentia.

⁸⁸ *Potest validè contrahere sponsalia, ac Matri- monium.* Quia in decreto Fabiani Pontif. sponsalia con- quod habetur Cap. Neque furiosus 3. question. 7. tractatur. dicitur:

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 11

dicitur: *Negat furiosus, neque furiosa. Matrimonium contrahere possunt; sed si contractum fuerit, non separantur. Sic Glossa Cap. Dilectus de sponsal. verb. Eurore, edocere videtur si contra-*

hens alter erat furoris conscius.

89 Minime potest. Quis furiosum non posse
contrahere, non erit ex iniuria alteri contra-
henti illata, vt si alter conscius sit, videatur il-
lam remittere, ac proinde valida sint sponsalia:
sed erit ex deliberationis defectu, liberique
confessio, cuius furiosus, aut caput mente est
expers. Ita Præpos. ad Cap. Dilectus, num. 2. Co-
uar. libr. 4. Decretal. part. 2. cap. 2. numer. 7. & 8.
Gregor. Lopez lib. 6. titul. 2. part. 4. verb. El que
fue. Henr. lib. 1. cap. 4. num. 3. Sanch. 1. d. 8.
mm. 15.

90 Idem afferro, dummodum furiosus, vel mente
caput perpero huiusmodi mentis impotentia
laboreret, nam si lucidis internalis gaudent, po-
test eo tempore sponsalia, & Matrimonium ini-
re. Quia tunc rationis vlus est, particeps. Con-
stat ex Cap. Quamvis 7. qu. 1. & ex 1. Divers. ff. de
off. Presid. & docet D. Thom. in 4. dist. 3. 4. qu.
vni. artic. 4. vbi Richard. artic. 4. qu. 1. Bonauent.
articul. question. 1. Sotus question. vni. artic. 4.
concl. 1.

D V B I V M XII.

An quando ab aliquo promissio fit animo
promittendi, non tamen se obligandi:
sunt vera sponsalia: ac promittens ma-
neat, obligatus.

91 Sunt vera sponsalia, & promittens obliga-
tus manet. Quia obligatio est naturalis effe-
ctus promissionis, sicut ignis calcifacere: Ergo si-
cuit posito igne, & i. noli, apponens, calefactio
sequitur: ita posita promissione animo promit-
tendi statim consurgit obligatio. Sic Petrus de
Lede. de matrimon. question. 4. 3. articul. 1. dub. 2.
& in alio simil. ne ipse in voto Sotus libr. 7. de
h. question. 1. articul. 2. v. v. 3. Peria part. 1. In-
structor. cap. 4. 8. secundum Sotum. Manu. tom. 2.
sum. cap. 9. 2. mon. 7. Aragon. 1. 2. qu. 38. articul. 1.
& alii.

92 Nec sunt vera sponsalia, nec promittens ma-
neat, obligatus. Quia omnis obligatio, quæ non
est ex lege, oritur ex priuata hominis voluntate:
tergo vbi deest se obligandi voluntas, deficit
obligatio. Quia ex Cap. finali de condit. appos.
vbi conditio contraria substantia Matrimonij
ipsum annulat, licet verba, & intentio essent
contrahendit, ergo cum de natura promissionis
sponsalia fit animus se obligandi: vbi animus
contrarius adseritur, nulla erunt. Ita Henr. lib.
11. cap. 13. numer. 2. & in casu simili de
voto D. Bonavent. Richard. Viguer. Palat. Ar-
m. Tabie. Angel. Antonin. & alij quos referit,
& sequitur Sanch. 1. d. 9. numer. 5.

93 His hæc Doctoribus, sciens, obligationem
promissionis consurgere ex lege priuata, quam
promittens sibi imponit. At nulla lex obligat,
nisi legislator obligare intendant.

D V B I V M XIII.

An qui promissionem Matrimonij futuri
iuramento stabilit animo quidem iurandi,
sed expresso non se obligandi: obli-
getur, constitutaque, vera sponsalia.

94 Obligatur
veraque spon-
salia consti-
tuit.
Obligatur, veraque sponsalia constituit
Quia alter contrahit, obligatio in vo-
to, quam in iuramento in illo enim contrahi-
tur per intentionem, in hoc vero per verbo-
rum deliberatam attestationem. Sic Hostiens.
Cap. Ad andicentiam. Caet. 1. 2. qu. 89. articul. 7.
ad 4. Soto libr. 8. de ins. question. 1. articul. 7.
ad 4. Couar. de pastis part. 1. §. 5. num. 2. Ludou.
Lopez part. 1. instruc. cap. 4. 2. Manuel tom. 1.
sum. cap. 192. numer. 4. & tom. 2. cap. 9. 2. numer. 7.
Aragon 1. 2. qu. 89. art. 7. Henr. lib. 11. cap. 13.
numer. 2. lit. Z, quamvis in voto contrarium
teneat.

Nec obligatur, nec vera sponsalia consti-
tuit. Quia ut docet D. Gregor. 1. 26. Moral. cap.
7. & habetur Cap. Humanæ 22. qu. 5. humanae
verba nostra talia indicant, qualia foris
sonant: Deus vero qualia ex intimis profe-
runtur. Ita D. Bonavent. in 3. dist. 39. art. 3. qu. 1.
num. 4. & ibi Richard. art. 1. qu. 1. Gabri. qu. 1.
articul. 2. conl. 1. 5. D. Antonin. part. 2. titul. 10.
cap. 6. & alij ex Theologis, & Iurisperitibus,
quos citat, & sequitur Sanchez libr. 1. d. 9.
numer. 9.

Hos sequitur adiiciens D. Thomam in 3. dist.
39. qu. 1. art. 3. question. 3. vbi docet, iuramen-
tum, ex ipso iuramenti, ut iuramentum est, ra-
tione, non obligare; nisi iuxta iurantis intentionem.
Profecto oppositæ sententia fundamen-
tum omnino abnegat; quia veraque obliga-
tio voti scilicet, & iuramenti, pendet ex voto-
tum, aut iurantis intentione, ut adnotat Medina
Codic. de refut. question. 23. §. His non obstan-
tibus.

D V B I V M XIV.

Dubitatis quis, num sponsalia contra-
xerit, tenetur ne implere.

95 Has sequi-
tur, nec vobis
dolores.
Qvi dubitat de promissione, tenetur im-
plore. Quia qui dubitat de voto a se emis-
so implere tenetur: & quia quamvis in dubio plor.
potior sit possidentis conditio, exigitur tamen,
ut possesso illa iuuet, bona fide possidentis.
Sic in simili voti casu Corduba in sum. quo-
tion. 147.

Haud implere tenetur. Quia in dubio me-
lior est possidentis conditio non tantum in
materia iuris, sed in quacumque alia, sed in
hoc dubio voluntas possidet suam libertatem,
cum de vinculo contractus dubitetur: ergo in
hoc dubio pro libertate est iudicandum. Certe
hoc ius in sponsalia fauorem cedit, magnam
enim exigunt libertatem. Cap. Gemma, de spons.
Ita in simili casu voti Sotus lib. 7. de iust. qu. 3.
art. 2. Manuel tom. 2. sum. cap. 99. numer. 5. Henr.
lib. 11. cap. 11. numer. 5. & lib. 8. cap. 45. numer. 13.
ut. P. 2

12 Theologie Moralis Lib. XXIV.

Lit. P. Ludovic. Lopez part. 1. Instrucl. cap. 45. 8.
dubitans. Sanch. libr. 1. d. 9. num. 11. plures
citans.

99 *Idem afferet.* Idem affero existimans non obstat requiri
bonam fidem possidens; quia ante hoc dubium
bona fide possidebat libertas; nec super-
veniens dubium, quo sollicita diligentia vinci
nequit, tollit bonam fidem, ut bene probat Co-
uar. reg. Possejor. part. 2. §. 7. numer. 4. & Sarmien.
lib. 2. select. cap. 10. num. 5. cum aliis, quos refe-
rentur. Itaque si sufficiente adhibita diligentia,
adhuc quis manet dubius, utrum Matrimo-
nium promiserit, minime tenetur.

D V B I V M X V.

*Certus est quis de promissione Matrimo-
nij dubitat autem de animo se obli-
gandi, tenetur, & non tenetur implere.*

100 *Non tenetur implere.* Implore non tenetur. Quia in dubio non praesumitur animus se obligandi, ut in inramen-
to docet Hostiens. Cap. Ad audiendum. Ioan.
Andre. numer. 8. & aliij. Et quia perinde videtur
esse dubitare de animo se obligandi, ac dubitare
de ipsa promissione; quia deficienti animo, non
est promissio. Et quia in hoc dubio praeterea
possesso libertatis. Sic in simili casu voti Sotus
lib. 7. de inf. qu. 3. articul. 2. docum. 2. Capna l. 2.
decis. cap. 3. Beia casu 49. fol. 2. 3. Vega libr. 4.
sum. casu 417.

101 *Implore in-
tetur.* Tenetur implere. Quia verba exterius pro-
lata sunt naturaliter signa intentionis: & nullus
prae sumit dicere, quod in corde non habet, ut
latet probat Sanchez lib. 1. d. 15. num. 9. Quod
ad eum verum est, ut etiam in iuramento metu
extorto, ubi vehemens conjectura de defectu
animi se obligandi propter metum concurrit,
verissimum sit, prae sumi se obligandi animum,
ut delicti prae sumptio vitetur. Ita Sanchez. lib. 1.
d. 9. num. 13. secutus doctrinam D. Thomas, Ne-
uuo, Conuarru. Soti, Tabie. Gratiani, Gutier. &
aliorum, & casum inramenti, aut voti ad Spon-
salia transferens.

102 *Hoc mihi
certum.* Hoc mihi certum. Quia forus externus co-
gnita huic dubij veritate sententiam feret
procul dubio in promissionem fauorem, pro qua
est prae sumptio; ergo idem in foro conscientia
est sentendum: utique enim forus, ubi exterius
falsa prae sumptioni non ininititur, idem
iudicat, ut probat Sanchez. d. 5. nu. 20. Certe dom
omnino dubitatum de promissione nulla est ex
parte promissionis possesso, sed tota se tenet ex
parte libertatis. Quando autem promissio est
certa, & dubius animus; tunc possesso, & prae-
sumptio est ex parte promissionis.

D V B I V M X VI.

*An qui si fide promittit Matrimonium, &
sub ea spe deflorat Virginem tenetur
eam ducere.*

103 *Hoc sententia
eum ducere.* Non tenetur ducere eam, sed satis est do-
rem ei constitutere. Quia iustitia commu-
nativa tantum petit, & quale reddi potest autem

id fieri satisfaciendo pecunis. Sic D. Anto-
nius. part. 3. titul. 1. capit. 19. Supplement.
Gabrielis 4. dit. 2. 8. q. 1. a. 2. canl. 5. Barthol. Le-
des. de Marr. sub. 1. 9. fol. 1. 2. 96. vbi aiumt, teneri
hunc, eam ducere, vel aliter satisfacere. Et ali-
qui Theologi moderni censemt hoc esse pro-
babile.

Tenetur quidem sub culpa lethali, eam du-
cere. Quia iustitia commutativa non tantum
petit, reddi & quale, sed vt id redditum ex
iustitia debitum: vt si equum furatus sis nulla
restitutio pecunia satisfacies: vnum enim pro
altero in iusto creditore, solvi non potest. lib. 1.
§. marri. si certi petat. Sed hic ex iustitia com-
mutativa tenebatur habere consensum, vt
constat in omnibus contractibus, in quibus in-
teruenit, do ut des, vel facio, vt facias. Ergo cum
possit restituere, adhibendo eundem consen-
sum ex iustitia debitum, ad id tenebatur. Ita D.
Tho. in 4. dit. 3. quæst. 3. art. 2. ad 4. Richard.
ibi. art. 1. q. 3. Paulud. q. 1. art. 3. concil. 4. & 5. n. 14.
Antonin. Rofel. Cordu. Salom. Veracruz. Ma-
nuel. Vega. Cipua. Ludou. Lopez & alijs, quos
refert, & sequitur Sanchez libr. 1. d. 10. nu-
mer. 3.

Cum his omnino sentio. Quia quamvis dā-
num violata virginitatis possit & que pecunia Cum hu-
refarciri, eo quod amissa Virginitas non valeat 100. & destru-
in eadem specie restituiri; ut iustitia ficit con-
tra hanc ali-
fensus deceptio non potest & que compensari quia adiuto
nisi iniunctum dolum auferendo, veroque con-
fensu presbiteri potest in propria formati-
tui. Nec potest dici verè aquale, dā in propria
ficta specie. Idem dixerim, quād non fuerit
mutua promissio, sed vir ficit promissio scimine
matrimonium, si se deflorandam ei traderet, iei
promissio virgo impiens tradit corpus. Quia
est perfectus contractus, facio, vt facias, & vir-
go iam implet. Huic tamen doctrinæ ali-
quas adiicio limitationes. Prima, nisi vir nota-
biliter conditione excedat: tunc enim scimina
huius excessus conscientia non potest allegare
se deceptam: debuit enim agnoscere, virum
ad eum paret ficit sibi polliceri matrimonium.
Quænam autem disparitas sit notabilis, pru-
denter iudicio relinquo. Secundam, nisi ficit
scimina ex verbis, aut aliis claris conjecturis fa-
cile posset fallacem animum promitteris agno-
sceretur: enim sibi do ut impunare, & volun-
tariè videtur fraudi confessisse. Tertiam, nisi
ex eo coniugio scandalum magnum timeatur
probabiliter: tunc enim excusat ficit pro-
mittens. Quartam, nisi ex eo matrimonio
probabiliter malus timeatur exitus, ut si
promittens non sit, puellam esse notabiliter le-
uem. Quintam, nisi scimina virum decipere
dicendo vel fingendo, se virginem esse: quia in
in iuriis datum compensatio. In dicitur ipa non
decepit, si promittens ficit matrimonium
existimabat eam virginem: & postea competerat
non esse eam ducere non tenebatur. Quia hæc
est vera causa dissolnendi sponsalia vera, ne-
dum fida. Sextam, non tenebatur ducere, si scimina
deflorata postea cum alio rem habeat:
quia hec est causa iusta recedendi a veris spon-
sibus. Porro si ficit promittens. Virginis tan-
tum haberet cum ea tacitus sion tenerent eam du-
cere, sed alio modo restitutere. Denique quan-
do ficit promittens iam non potest scimina
defloratam ducere, quia Sacris est initiaus

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 13

vel alteri adstrictus coniugio, tenetur illi fœminæ de nuptiis prouidere.

D V B I V M . X V I I .

An quando vir est notabiliter dignioris conditionis, vel alia indicia præbuit fœtū consensu, ut fœmina facilè posset præsumere dolus deflorans teneatur, ei aliquid restituere.

matur, ac virum digniorem notabiliter eam fœminam ducere: Ergo nullo ratione tenetur. Ita Petr. de Ledes. de Matrim. q. 45. a. 4. dub. 1. concl. 2. Capua l. 2. dec. c. 78. n. 6. Valde probabilem ait esse Cordu. in questionar. l. 1. qu. 13. & Veracruz p. 3. Specia. 19. c. 4. dicunt esse probabile. Manuel ro. 1. c. 208. n. 8. At Thomas Sanchez d. 10. n. 21. probabiliorem esse testatur.

Idem affirmo. Quia quando in contractu sequatur equalitas, uno implete, tenetur alter implete. At quando est inæqualitas, non tenetur fœtū contrahens integrè implete, sed æquale reddere tenetur. Quare si res promissa redditu in propria specie esset multo inæqualior, non esset reddenda, sed iustum pretium rei per alterum contrahentem gestare: Ergo cum matrimonium promissum sit multo inæqualius deflorationi, non tenetur ad id fœtū promittens.

D V B I V M . X I X .

Fœtū quis promisit corrupta fœmina matrimonium, conscius corruptionis, & conditionis aequalis; tenetur ne ducere eam, quia sub hac spe ei tradidit corpus.

Tenerit quidem. Quia fuit contractus, nec disparitas inter contrahentes adest, nec fraus aliqua ex parte fœmina inuenitur. Sic Paulus. in ducere. 4. dist. 28. q. 1. a. 2. concl. 4. n. 14. Cordub. in sum. q. 49. Lud. Lop. in fruct. c. 76. Manu. tom. 1. sum. c. 208. n. 8 falso allegans Sotum, & Nararum.

Minime tenetur ducere, sed alio modo iniuriam compensare. Quia eam ducere, non est æquale copule cum corrupta, sed longè maius. Ita Veracruz p. 3. pec. 19. concl. 6. Henr. l. 11. c. 11. n. 2. lit. R. Ludou. Lop. p. 1. c. 77. Sanch. l. 1. d. 10. num. 23.

Hanc partem probabiliorem puto generatim si loquamur. At primam sequerer, quando esset v. gr. vidua bona fama, infamiamque ex copula contraheret, ob quam matrimonio redetetur inepit. Quia non video aliter posse dānum refarciri. Mecum Narar. lib. 4. consil. de sponsa conf. 48. in priori edit. in posteriori conf. 7. Nec audiendum Veracruz patiar, asserentem fidem promissorem non teneri ducere corruptam cuiuscumque sit conditionis.

D V B I V M . X V I I I .

An quando fœmina ignorauit excessum viri, aut si nouit, & aliter ei promisit deflorator, ut prudenter credere potuisset verè promittere fœtū promittens tenetur, eam ducere.

D V B I V M . X X .

An fœtū contrahens Matrimonium per verē de presenti absque interno consensu: tenetur verē consentire.

Disputatio hæc potius ad librum vigeſimum quintum attinet, sed hic decidenda, quia est valde præcedenti annexa, & ex eisdem principiis decidenda obicitur. Igitur fœtū contrahens matrimonium non tenetur verē consentire. Quia fœtū professionem emittit, non tenetur secluso scandalio verē profiteri, sed potest ad eum locum se recipere, vbi cesseret scandalum: Ergo similiter fœtū ducens

B uxorem,

14 Theologiæ Moralis Lib. XXIV.

vxorem, non tenetur cessante scandalo, verè ducere virobique enim est facta traditio illuc Monasterio, hīc autem vxori, & iniuria recipientis. Et quia nullam iniuriam irrogare videatur cum neuter maneat aequus obligatus. Sic Hostiens. Cap. ex parte de sponsal. D. Antonin. p. 3. tit. 1. c. 19. Tabic. verb. Matrimonium, 2. q. 7. §. 8. Fauent. Rosel. Conarr. Angel. Syluest. Barth. à Ledesma. Manuel. quos refert Sanch. d. 11. n. 1. Ledes. 2. qu. 47. art. 4. Et Victor. in sum. de Matrimon. num. 25. 2. profitetur sententiam hanc esse probabilem.

115
Vnde confon-
tire, teneuntur.

Fictè contrahens matrimonium, teneatur verè confonire. Quia est utrumque contractus, id est des, & alter iam impletum tradendo per verum matrimonium sui corporis potestatem. Et quia sequitur alteri grauissimum damnum, cum enim in foro Ecclesie nequeat, si ceterum alterius probare consensum, non permittitur aliud inire coniugium, continentēque vivere cogitur. Ita D. Tho. in 4. dist. 27. q. 1. art. 2. quæst. 4. ad 1. Scotus in 4. dist. 30. q. 1. Major. in 4. dist. 27. q. 1. Adrian. q. 2. Sotus q. 1. a. 3. Nauar. c. 22. num. 76. Henr. l. 11. c. 11. n. 3. Bannes 2. 2. qu. 77. art. 3. dub. 1. Sanch. d. 11. num. 4.

116
Anterioris in-
dicium.

Profecto secunda sententia moraliter, & regulatice est verissima; quia, semper sequitur graue damnum feminæ, cum infama, quare alteri nubere non poterit: tūm etiam, quia aliud coniugium non permittetur inire. Ceterum si nullum ex his incommode, nec aliud notabile sequeretur, probabiliorē primam sententiam esse, ingenuè profiteor. His enim exclusis dannis, eius fundamenta maximè videntur.

117
Debent co-
ram Parochio
& testibus
geri necessa-
rio.

118
Non debent
coram Parochio,
& testibus, nec
salarium non
necessari ger-
i.

119

B V B I V M X X I.

*An promissio Sponsalia constitutens debeat,
nec sacerdoti geri coram Parocco, & testi-
bus, & an Sponsalia clandestina sint,
irrita.*

Vero in questionem, an sicut Tridentinum sif. 24. cap. 1. irritauit Matrimonium clandestinum, ita clandestina Sponsalia irritauit? Eo ipso irritauit, unde promissio Sponsalia debet fieri coram Parocco, & testibus ne irrita censeatur. Quia in Lege *Oratio* ff. de sponsal. dicitur: *Oratio, que quasdam mptias Senatorum inhibuit, de sponsalibus nihil locuta est.* Re& tamen dicitur, in his casibus sponsalia nullius esse momenti. Ergo eo ipso, quod Tridentinum irritauit matrimonium clandestinum, censetur similia Sponsalia irritasse. Sic Alexand. de Neu rubr. de sponsal. num. 6. Albornoz tr. de arte contract. l. 4. n. 1. Matienzo l. 5. recipil. tit. 1. gloss. 1. num. 41. & 51. & alij.

Minime irritauit, vnde Sponsalia celebrari coram Parocco, & testibus, necessarium non est, sed clandestinè gesta omnino sunt valida. Quia lex Tridentini irritans matrimonium clandestinum, est correctoria iuris communis, & proinde extendenda non est ultra casum expressum, l. *Principius*, C. de appellat. ergo cum solū irritet matrimonium clandestinum, non debet extendi ad sponsalia: sed tanguam casus omisus relinquendus est iuris communis dispositioni, l. *commodissime*, ff. de liber. & posthum. ita Nauar. cap. 25. num. 144. Corduba sum. q. 52.

Gurier. l. 1. qq. *Canon. c. 18. num. 9.* Henr. l. 11. c. 5. num. 8. Gurier. Azene. Vega. Mannel. Barth. & Petr. de Le *efma*, Ludon. Lopez Gallego, & alij, quos refert, & sequitur Sanch. libr. 1. a. 12. num. 2.

Hanc sententiam amplector, sciens ex *Glossa* 119 *Cap. Statutum* verb. *Numerandum*, de *probend. in* ^{Hanc sententiam} *ampliatur.* 6. & *Tiraquello* de *primogen.* q. 24. numer. 2. & alij, legem *correitoriam*, per quam reducimur ad ius commune, esse favorabilem, & extenderemus: atque ita omnis intellectus, per quem ad ius commune reducimus, fauorem continet, & extendi debet, eoque res facile ad suam natum redit. Porro l. *Oratio*, pro prima parte adducta, intelligenda est, quando prohibetur matrimonium absoluē, sed omnibus modis: cum enim tunc nullomodo possit contrahi matrimonium, sponsalia erunt promissio rei illicite: & sic nulla, at contrahentes clandestinum matrimonium, tantum sunt in habiles ad clandestinæ contrahendendum: quare promissio clandestina valer, est enim rei licite promissio: nempe matrimonij contrahendi eo pacto, quo iubet Ecclesia.

D V B I V M X X I.

*An sit culpa Sponsalia clandestina con-
trahere.*

V Alida quidem sunt, ut vidimus *Probl. 21.* ¹²⁰ *Culpa* ¹²⁰ *clandestina Sponsalia. Quæsierim autem, nunc licita sint? Culpa est huiusmodi Sponsalia inire. Quia eo ipso, quod cap. finali, de clandest. sponsal. prohibetur matrimonium clandestinum, Sponsalia clandestina prohibetur, censetur nam prohibito aliquo, censetur prohibitus omne id, per quod illud perenit, l. *Oratio* ff. de sponsal. Sic Angel. v. *Clandestinum*, n. 1. Synest. v. *Ma-
trimonium* 6. q. 7. dist. 5. & 6. Tabic. v. *Sponsalia*, q. 1. n. 2. Armil. ibi, n. 14. Rosel. v. *Impedimentum*, imped. 1. n. 1. Paluda in 4. dist. 28. q. 2. art. 2. numer. 14. Caiet. verb. *Sponsalia*, afferens esse cul-
pam mortalem.*

Culpa non est, clandestina inire Sponsalia. ¹²¹ *Culpa* ¹²¹ *Quia nullus iure prohibetur. Nam cap. finali, de clandes-
tina Sponsalia, non prohibetur matrimonium clandes-
tinum, & axiomam illud: Prohibito matrimoni-
o, censetur prohibitus omne id, per quod ad illud perenit, defumptum ex l. *Oratio*, non habet locum in hoc casu, ut *Probl. proximo* vidimus. Ita Veracruz append. ad *specul. anb.* 9. Ludou. Lop. p. 2. *instruct. de matrim.* cap. 17. Petr. de Ledes. de *matrimonio* q. 4. art. 5. Sanch. lib. 1. d. 13. num. 2.*

Idem auctor existimans, non obstat doctrinam communem affirmantem, prohibitionem matrimonij clandestini factam. *Cap. finali*, ex tendi ad Sponsalia. Nam Hostiensis ibi, quem reliqui sequitur, censetur, id non haberi ex tex-
tu, sed ex testis ratione, eo quod eadem incon-
uenientia ex sponsalibus clandestini sequantur, cum sacerdoti per copulam, & alios actus transeant in matrimonium: quod cum hodie cessarit per decretum Tridentini, sif. 24. c. 1. illa prohibi-
tio ratio cessat.

D V B I V M

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 15

D V B I V M XXIII.

Notabilis contrahentium vero animo Sponsalia
disparitas, quando contrahens conscientius
et conditionis vilioris alterius ea,
irritat.

123 Rrita quidem. Quia si quis prodige mere-
ritur spondeat pro corporis vfa, non tenuerit
ita prodige implere, cum sit peccatum sed pro-
milio matrimonii facta notabiliter impari, est
prodiga: ergo non obligat. Sic Sotus l.4. de iust.
q.7. a. ad 1. Ledetma 2. p.4. q.18. a.5. Salo 2.
2. q.6. art.3. contr.4. Baines art.5. dub.5. concl.3.
Manuel 16.2. sum. c.40. n.4. Palati. l.5. de contratt.
1.1. addens cum Soto Baines, & Manuele, esse
verum quavis promilio iuramento firmetur.

124 Non irritat. Quia cum contrahens sit domi-
nus rei promille, & notabilis excelsus conscientius,
videat velle, liberè suo inni cedere, & excelsus
donationem facere. Ita Veracruz p.1. spec. a.19.
concl.1. Molina 10.2. de iust. tr. 2. d.27. Cordu. in
questionar. l.1. q.13. dicto 1. Sanch. l.1. d.1.4. n.2.
125 Profecto quamvis puella nobilis (v.gr.) & di-
vites prava faciat, sponsalia contraria parentum vo-
luntatem cum ignobili, aut paupere contrahendo,
eo quod executio esse nequeat sine aliorum
scandalis, & ipsius puelle dedecore, & ita pro-
digio, & cum peccato promiserit: existimo teneri,
contrahendum implere, nec auctoriter affirmare
eppositum, eo quod est contra Ecclesie proxim
fidei huiusmodi seruare cogentis. Hoc tamen
limitari, nisi scandalum magnum ex eo ma-
trimonio probabiliter timeatur. Quia virtus iu-
niti obligare nequit ad actum, qui sine pe-
ccato impleri non potest: sed contrahere matrimo-
nium cum magno illo scadalo, est aperte
lethalis placidum, cum notabiliter charitas pro-
ximi sedator, dissoluntur parentum pietas, & co-
gnitorum amicitia: ergo. Colligitur id ex Cap.
Cum in tua, de sponsal. & ita docet ibi Glosa,
verb. Scandal. Abbas ibi numer. 4. Prepos. nu. 2.
& alijs.

D V B I V M XXIV.

126 ab verba de presenti inter puberes clandestinè
prolata, que constituent matrimonium clan-
destinum irritum iuxta Tridentinum: habeant,
vni Sponsalia.

127 H abent vni Sponsalia, & vt talia obli-
gant. Quia Cap. vnic de despons. impub. in
6.8. idem quoque habetur, matrimonium impu-
berum obligare, vt Sponsalia, vti actus, qui non
valit eo modo, quo gestus est, valeat modo,
quo geni poterat: Ergo similiter, quando matrimo-
nium clandestinum puberum non valet, vt
matrimonium, valebit tamen vt Sponsalia: si
quidem Tridentinum clandestina Sponsalia
non irritauit. Sic Henr. lib. 11. cap. 5. numer. 4.
affir. sic Cardinales declarasse. Corduba in
sum. q.1.2. Barth. de Ledet. de matrim. dub. 18.
Vega. lib. 6. sum. casu 120. Ortiz in sum. cap. 16.
de matrim. & alijs.

Non habent vni Sponsalia, nec vt talia
obligant. Quia in Tridentinum decreto dicitur:
Eccles. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

128 A fse contrahendum, eos Sancta Synodus omnino
inhabile reddit. Ergo sic contrahentes nihil
proflus efficiunt: sienim valeret contractus vt
Sponsalia, non essent omnino inhabiles, sed ali-
quo modo habiles existerent: sicut Cap. vnic de
spons. impub. in 6. loquens de impuberum
matrimonio, non appellat eos inhabiles, sed po-
tius dicit, valere contractum, vt Sponsalia. Ita
Nauar. l.4. consil. tit. de sponsal. cons. 1. n.3. Azeu.
l.5. recipil. tit. 1.1.1. mun. 2.3.3. & 36. Palati. in 4.
diss. 18. q. vnl. Petr de Ledet. de matrim. q.45. art. 5.
pum. 1. Manuel 10.1. sum. cap. 220. n.1. Vega. lib. 6.
sum. casu 120. & 122. Sanch. libr. 1. d. 20. mu-
ner. 3.

Primam sententiam satis esse probabilem
puto, sed secundam, vt probabiliorem eligo.
129 Hanc eligo
Quia quoties ius resoluti contractui, nulla prot-
sus civilis, aut naturalis oritur obligatio, (vt
probat Sánchez lib. 1. d. 7. mun. 16.) sed Tridenti-
num huic contractui resoluti, illumque pena
afficit tanquam peccata fómentari: ergo ex eo
nulla oritur obligatio. At posset obligatio oriri
ratione damni illati. Si enim clandestinè con-
trahens copulam habuit, licet non teneatur ra-
tione contractus feminam ducere: teneatur
tamen ratione iniustitia, & damni feminæ
illati.

C A P V T VI.

Circum etatem necessariam ad Sponsalia
contrahenda.

D V B I V M XXV.

An sit necessarium, vt septennium
sit omnino comple-
tum.

130 S uppono ex sect. 1. septennium completum
ad Sponsalia contrahenda desiderari. Constat
ex Cap. Literar. ibi: Antequam septimum annum
complesse. Quia septennio completo incipit
communiter rationis vfa, & libertas. Sic D.
Thom. in 4. diss. 27. q. 2. art. 2. quem omnes se-
quantur Theologi. Quæstionem autem do: an ne-
cessarium sit, vt septennium omnino sit com-
pletum, vel sit sit, moraliter completum esse,
qui parum deficit: quod dubium procedit,
quando non constat malitia etatem supple-
re, de quo inferius.

131 Non est necessarium completum esse omni-
no septen. sed sufficiet, moraliter comple-
tum esse, v. gr. si duo, vel tres dies deficerent.
Quia quod parum distat à re, parum, aut nihil
distare videtur, teste Aristot. 2. Physic. Sic D.
Thom. in 4. diss. 27. q. 2. art. 2. Antonin. 3. p. 1. t. 1. c.
18. Sylvestr. de Sponsalia, q. 1. dicto 2. Tabic. ibi.
q. 4. n. 5. Turrecrem. Cap. vbi non est, n. 2. Barth.
de Ledet. de matrim. dub. 11.

132 Necessarium est completum esse septennium
metaphysicè, vbi de malitia etatem supplete
non constaret: Quia vel vna die deficiente,
verè non diceretur septennium completum.

B 2 sed

16 Theologiæ Moralis. Lib. XXIV.

sed incepsum. Ita Couar. 4. decretal. p. 1. cap. 2. n. 2. Mandos. de etate minori. c. 14. n. 11. & de matrim. c. 13. n. 2. Ludou. Lop. p. 5. in iuris. de matr. cap. 17. Alex. de Neuocap. Literas, de spons. impub. fine.

¹³² Hoc mihi probabilius est. Quia ad testamento, in quo anni quatuordecim completi requiruntur, video testamentum minimè valete, si una dies desit, & l. Qua etate, si de testamento, tanquam quid specialiter notandum definitur, sat esse ultimam diem anni decimi quarti conceptam esse similiter video, non valere professionem, si una dies desicerit ad decimi sexti anni complementum. Attamen tanquam quid speciale cum præfatis Doctoribus, & Thoma Sanchez l. 1. d. 16. n. 4. dixerim fauore matrimonij, ultimam diem septennij inchoari latissime ad sponsalium ineundorum valorem.

D V B I V M XXVI.

An ad sponsalia validè, & licet contrahenda, malitia suppleat etatem.

¹³³ Non sunt validæ. **Q**uestio est, virū sponsalia antē septenniū validā sint, si eo tempore rationis vīsus contrahentibus adīs? Non sunt validā. Quia vībī certa etas iure præscribitur, præuenit nequit, vt constat in professione, & testamento. Sic Abbas cap. iuueniis. n. 5. & c. Gemma, n. 6. de sponsal. Rosel. v. Impedimentum, imped. 13. n. 9. Angel. v. Sponsalia, n. 5. & v. Matrimonium 3. impedim. 4. m. 2. Hostiens. sum. tit. de sponsal. n. 5. & 8. Archidiac. c. vni. de sponsal. impub. in 6. ante numer.

¹³⁴ Valida est, malitia etatem supplete. Quia iurisconsultus l. In sponsalibus ait, latissime esse spōsos, quid agant, intelligere. Ergo si puer pollens ingenio, & iudicio, quid in hoc contractu agat, antē septennium intelligat, erit validus. Ita D. Tho. in 4. dist. 27. q. 1. a. 2. ad 7. D. Antonin. p. tit. 1. c. 18. Sotus in 4. dist. 27. q. 2. art. 2. ad 3. Henr. l. 11. c. 1; n. 9. Ledel. a. in 4. qu. 45. a. 2. Vega l. 6. sum. cap. 101. Manuel tom. 1. sum. c. 244. m. 3. Sanch. l. 1. d. 16. n. 9. citans ex iurisperitio Goffredum, Anchoram, Calderinū, & alios.

¹³⁵ Hanc eligo sententiam, quia cum sponsalia Hanc eligo sententiam, quia cum sponsalia sententiam. sint via, & dispositio ad Matrimonium, eo ipso, quod Ius disponuit, in matrimonio malitiam etatem supplete. Cap. de illis, el. 2. de sponsal. impub. centetur idem in sponsalibus disponuit, se per l. Oratio, ff. de sponsal.

D V B I V M XXVII.

An in quacumque etate malitia septennium, aut via ordinaria, aut miraculo preueniat, valida sint, Sponsalia.

¹³⁶ Non sunt vīda. **N**on sunt valida, sed una cum rationis vīsus exiguntur etas septennio proxima, nec sufficit rationis vīsus antea habitus. Quia id est Ius præscripti septennium completum, vt id exigatur, vel saltē quid moraliter possit dici septennium, siue etas septennio proxima. Et quia sicut in matrimonio non satis est, vt malitia etatem suppleat quoad potentiam generati-

uam, sed vītra requiritur discreto ad coniugalem consensum, vt constat ex Cap. finali. de sponsal. impub. ita in sponsalibus non satis erit vīlus rationis quicunque, sed talis, qualis septennio, vel proximè aduenit. Sic D. Antonin. Ledel. Ludou. Lop. apud Sanch. l. 1. d. 16. n. 13. Victor. de matr. n. 2. 84. Veracruz p. 1. spec. a. 16. & alij.

Valida sunt sponsalia in quacumque etate contracta, si via ordinaria, vel miraculose vīsus rationis acceleretur. Quia septennium non præscribitur, quād id necessarium sit, sed quia ea etate Ius præsumit vīsum rationis aduenire. Ergo si quacumque etate antē septennium vīsus rationis illucescit, erunt vera sponsalia; non enim maior est ratio de proximis septenniis, quam de multo minoribus, si eodem rationis vīsu gaudeant. Ita Sanch. citara. Petri de Ledel. de matrimon. qu. 4. art. 2. dub. 2. Alexand. de Neuocap. iuueniis, de sponsal. vbi ait, si constet de prudenter pueri, sexto etatis anno sponsalia valere. Anton. Gabriel tom. 2. liber. 17. vers. Sponsalia fol. mibi 1. 2. ait, esse communem sententiam valida esse sponsalia quadriennio contracta.

Idem affero, existimans, Ius non id est præscribere septennium completum, vt id exigatur, sed quia communiter tunc rationis vīsus aduenit. Ceteri matrimonium semel contractum indissolubile est, & id est vītra potentiam generandi requirit discretionem: sponsalia autem ab impuberibus contracta solubilia sunt, si alter pubertatem adeptus reclameret, vnde non mirum, si ad ea contrahenda qualiscumque rationis vīsus sufficiat.

D V B I V M XXVIII.

An sufficiat, ad Sponsalia contrahenda, is rationis vīsus antē septennium, qui satis est, vt puer ille possit lethalius de linquere.

¹³⁷ Non sufficit. Quia ad delictum lethale ¹³⁹ sufficit. ^{Non sufficit} tis est aduentitia præsentis mali, nec aliqua futurorum prouidentia desideratur: ad sponsalia tamen cum sint obligatio ad futurum perpetuum statum, requiritur etiam futurorum prouidentia. Sic D. Thom. in 4. dist. 27. qu. 2. art. 2. ad 2. Ludou. Lop. p. 1. instruct. ca. 37. Petr. de Ledel. de matrimon. qu. 4. art. 2. dub. 1. Henr. l. 11. c. 13. num. 9.

Sufficit quidem is rationis vīsus, qui ad cul-¹⁴⁰ pam lethalem est satis. Quia is vīsus rationis sufficiat quidem, ad obligandum se per votum solemnem Ordinis Sacri, quod tamen est perpetuum: & per votum simplex Religionis, quæ est status perpetui obligatio, & maior quam sponsalia: nam votum annexum Ordini Sacro nullatenus folui valer nisi per Pontificis summi dispensationem: votum etiam illud Religionis indiget eadem dispensatione, vel irratione paterna, nec potest propria pueri voluntate dis-^{dem} solui, at sponsalia sola pueri puberis facti voluntate dirimi possunt. Ita D. Thom. in 4. dist. 27. qu. 2. a. 2. ad 7. D. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 18. Sotus in 4. dist. 27. art. 2. ad 3. Viuald. Ledel. 2. Philiarch. Vega. Lopez. Manel, & alij, quos sequitur Sanch. l. 1. d. 16. num. 16.

Cum

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 17

14 Cum his opinet. Quia si ea futurorum prouidentia, quam prior sententia polulat defideretur, incaute prescriptum est, sepe nimis tempus; et enim tenerima aetate praesentium non habet pro prouidentiam, ne dum futurorum & vix e rationis vnu pollet, vt capax sit lethalis piaculi.

D V B I V M XXIX.

*An sit letalis culpa Sponsalia, ante legitimam
atatem inire.*

142. Remito Cap. 2. de *desponsat. impub. prescri-*
143. *peionem. Districlinis sub. hemis. ne aligni quo-*
144. *rum eruerit, vel alter a. etatam Canonibus de-*
145. *determinatam non peruererit, coniungantur: nisi*
146. *fure aliqua urgentissima necessitate interuenienti-*
147. *reipate pro bono pacis, &c. Quæ quidem verba*
148. *pecepimus graue continere ad lethale pecca-*
149. *tum obligans allero cum Palud. in 4. dist. 2. 8.*
150. *qui art. m. 8. & 10. Navarro sum. Hisp. cap. 22.*
151. *num. 1. Henr. lib. 1. cap. 1. num. 23. & aliis.*
152. *Hoc præmisso, quæstioni respondeo.*

Non est lethalis culpa sponsalia ante legitimam atatem inire. Quia textus ille non intelligunt de sponsalibus; dicit enim: *Non coniungantur. At sponsalia non sunt propriæ coniunctionis, sed coniunctionis promissio: & cum res peccatis, & prohibitoria sit, non est extendenda ultra proprium significatum. Sic Abbas Cap. 2. de deponib. num. 5. Praef. num. 2. Sanch. l. 1. d. 17 numer. 4.*

144 Lethalis culpa est. Quia textus ille de sponsalibus intelligitur, & prohibet ea non tantum ante septuaginta, sed etiam ante pubertatem. Ratio autem prohibitionis est, ne contra bonum commune matrimonia impediatur; quādo enim viērque, vel alter est, impubes, oritur publica honestas, & facile puberes efficiantur, ab eis resiliunt, impediturque, ne possint eorum consanguineis matrimonio colligi: & ex tali dissolutione discordia, rixaeque oriuntur. Ita Glosa ad illud cap. 1. verb. Coniungantur. Holtiens. ibi. Rosel. verb. Marrimonium. i. num. 6. Sylvest. verb. Matrimonium. i. num. 6.

145 *et armatum in 5. qu. 6.*
Prima sententia ad h[ab]et g[ra]m[mar]t, indicans textum
de sponsalibus minimè loqui. Aliundè verò,
non video vnde culpa lethalis sit, cum nulla ter-
tia persona irtogetur inimicia, nec Sacramento,
Sponsalia enim haud Sacramento sunt. Imò
nec veniale culpam in hoc contractu inue-
tio, cum nullo iure prohibeatur: et si pueri ante
septimum rationis v[er]su sunt destituti, exper-
tes sunt culpe, & nihil proflus agunt, sed Plutta-
ci infor, verba proferunt. Si autem v[er]sus ratio-
nis septimum præueniat, ea ester actas Cano-
nibus ad sponsalia gerenda præscripta, (vt vidi-
mus supra) Quæ non video, quonam pacto
iis prohibere poterit, sponsalia ante rationis
v[er]su contrah.

C A P V T V I L

contrahuntur.

D V B I V M XXX.

*An dum quis ait: Nullam aliam ducam nisi te,
constitutam Sponsalia, vel Matrimonium.*

Cum Sponsalia: & matrimonium contrahi possint verbis, scriptura, & nutibus; quiescimur, an dux quis ait: *N ullam aliam ducamus, nisi te, illa dictio. Nisi solam negationem includat, & ita non constitutum matrimonium adiungatur.*

ēta verbo præsentis temporis: nec sponsalia, si verbum futuri sit; vel potius includat affirmationem ducenti illam, & sic constitutat matrimonium, vel sponsalia? Certe includit particula *Nisi* affirmationem & ita constituant illa verba sponsalia, vel matrimonium, iuxta verbum adiunctum. Quia dicitio *Nisi* cum sequitur negationem affirmat: vt Nullus nisi Antonius currat, est affirmare Antonium euntem, & non alios; & quando sequitur affirmationem, negat: vt Omnes nisi Antonius, currant, est affirmare alios euntem. Antonium vero minimus, si cum, §. Qui iniuriarum, si quis canio. & l. Aktion, C. de transactio. At in præsenti causa particula *Nisi* sequitur negationem ducenti aliam: ergo affirmat, habet ducentam esse. Sic Palud. in 4. dist. 27. q. 1. 3. drian. q. 2. de marr. dub. 1. 2. Palati. dist. 27. q. 1. Angel. v. Matrimonium 3. num. 1. 2. Sylvest. ibid. qu. 10. disto 4. & alij.

Non includit particula *Nisi* affirmationem, 147
vnde nec constituit sponsalia, nec matrimo- *Nec matris*
niū, sed est promissio conditionata, *si aliquam* *ministrum, nec*
ducturus sum, te ducam: quare potest libere sic *sponsalia eam*
promittens a matrimonio abstinere. *Quia hoc*
quædet communis loquendi modus, *cui stan-*
dum est in utroque foro, *quando de intentio-*
ne non constat. *Nam si quis promittat, nullam*
se Religionem nisi Carthusiam professurum, ne-
affirmabit, teneri eum Carthusiam inire; sed
tantum teneri, alias Religiones non ingredi,
& liberum sibi esse Carthusiam eligere, & so-
rum supposita Religionis electione, teneri
Carthusiam ingredi. Ergo similiter dicen-
dum in nostro casu. Ita Henrici. libr. 11. cap. 15.
3. 4. & c. 2. n. 7. Manuel tom. 1. sum. c. 216. nn. 7.
Sanct. lib. 1. d. i. 9. num. 5. Barth. Ledel. de matri-
dub. 9. Vega lib. 6. sum. casu 9. 2. Veracruz part. 1.
pec. artic. 17. dub. 5. Coninck. d. 21. num. 2.
2. 29.

Hos sequor, intelligens tamen sententiam
hanc, nisi ex coniecturis appareat, voluisse con-
rahentes per ea verba matrimonium, vel spou-
salia initere si de hoc tunc temporis tractabat-
ur. Ceterum quidquid sit in simplicibus affir-
mationibus, in quibus forte dictiones excepti-
ae iuncte affirmationi, neganti: & negationi,
affirmant, verum in promissionibus, & contra-
ribus ea doctrina non est vera; sed sensus est
conditionalis ob communem loquendi usum.
dem dixerim de dictione *Quam*, vt *Nullam*
liam, *quam te ducam*; nam tunc dictio, *Nisi*
& *Quam* idem significare reor.

i 146
- Constituit
matrimo-
nium: re
 sponsa sua

14 /
Nec matri-
ménium, nec
sponsalia cō-
stitutis.

143

B. A. DURRUM

18 Theologiae Moralis Lib. XXIV.

D V B I V M XXXI.

An quando verbis de praesenti, quibus contrahitur matrimonium, adduntur alia de futuro, ut: Accipio te in meam in crastinum, seu ex crastino: contrahatur matrimonium, & non sponsalia.

149 **N**on contrahuntur sponsalia, sed matrimonium. Quia in hoc casu ex nunc sit corporum traditio, et si executio differatur in crastinum. Sic Hurtad. d.1. de matr. diff. 13. num. 51. Martin. de Ledel. p.4. q.47. art. 3. Coninch. d.2. num. 37.

150 Non contrahitur matrimonium, sed sponsalia. Quia verba illa ratione additi solum efficiunt confensum de futuro. Ita Sanch. l.1. d.18. n.11. Basili. Pont. l.2. c. 8. n.1. Victor. de matr. num. 251. Petr. de Ledel. de matr. q.45. art. 3. dub. 1. Fillinc. tr. 10. p.1. c.7. n.142. Villalob. tr. 12. diff. 5. num. 5. Trull. lib. 7. de sacr. cap. 1. dub. 7. num. 2.

151 *Huius hacten solummodo sponsalia constitui; quia confensus est de futuro; neque enim statim femina in vxorem accipitur.*

D V B I V M XXXII.

Hicce verbis: Ex nunc habebo te in mea: vel, Ex nunc prouidebo tibi sicut vxori: vel, Ex nunc eris mea vxor. An contrahatur matrimonium, quod sit Sacramentum?

152 **S**uppono, verba, que sonant de futuro, sed nonnulla suppono. Significant de praesenti ratione adiuncti, quod inveniuntur particulae illi adiunctae, verbis importantibus executionem, matrimonium constitueri: ex. gr. *Ex nunc, vel semper, vel omnibus diebus vita mea, vel deinceps, vel post hac, vel ab hoc tempore habebo te, vel tenebere in vxorem, vel Pronidebo tibi, sicut vxori, vel Tractabo te sicut vxorem, vel eris mea vxor.* Quia re vera importat sensum de praesentia, non deinceps, seu semper est habenda femina in vxorem: ergo modus est vxor. Quæsierim autem, num præfata verba constituant matrimonium, quod Sacramentum sit?

153 **C**onstituant quidem verum matrimonium, sed non quod sit Sacramentum. Quia si quis dicat: *Ex nunc te baptizabo in nomine Patris, &c.* simul abliens, non efficit Sacramentum Baptismi; non enim sunt verba de praesenti, quamvis si- gnum, seu factum ipsum denotet intentionem de praesenti. Sic Theologi quidam apud Petrum de Ledel. de matr. qu. 45. art. 3. dub. 2.

154 **C**onstituant verum matrimonium, quod sit Sacramentum. Quia nullus est matrimonij contractus in lege Evangelica, quod Sacramentum non sit: At hic est verus matrimonij contractus, ut illi fatentur: Ergo & Sacramentum. Ita Sanch. l.1. d.18. num. 15. Petr. de Ledel. *ma- tr. Palau. d.2. pun. 8. Trull. l.7. c. 1. dub. 7. num. 4. Basili. Pont. & Bonac. quos citat, & sequitur Leand. tractat. 9. d.1. qu. 37.*

155 **H**anc secessor doctrinam cuius fundamen-

tum constat ex Cap. si quis dicens 30. q. 4. & ex Hinc dico Cap. Ex parte de sponsal. Nec obstat simile de mensu. Baptismi, quia verba determinata habet, qualia non habet matrimonium: sed sufficiunt verba, vel signa qualiacunque sint, confensum praesentem exprimentia.

D V B I V M XXXIII.

An quando verbis futuri temporis importantibus executionem nulla additur particula gerens significacionem de praesenti: ut, Habebo te, tenebo, tractabo ut vxorem, vel Pronidebo tibi ut vxori: constitutatur matrimonium, & non sponsalia.

156 **C**onstituitur matrimonium, & non sponsalia. Quia haec verba significant executionem. Constitutio nem actus consummati: unde contrahentes vi- matrimoniū, non sponsalia, obligant enim se ad matrimonium executionem. Neque quis potest aliquam feminam in vxorem habere, nisi prius cum ea contrahat, & qui vult cœquens, scilicet habere eam in vxorem, vult necessariam antecedens, nempe cum ea contrahere. Ita illud si de acquisitione hæreditatis & cap. Preterea, d. offic. delega. Sic Ludou. Lop. part. 2. in- struct. c. 36. de matr. Manu. 10. sum. cap. 216. n. 6. Angel. vi. Matrimonium, 2. num. 9. & 1. Sylvest. ibid. qu. 9. & 10. & alij plusquam 26. Doctores apud Sanch. d. 18. n. 16. Basili. Pont. l.2. cap. 9. n. 3.

157 **C**onstituant sponsalia, non matrimonium. Quia ea verba, *Habebo te in uxorem, &c.* intel- ligi possunt omnino vera, quamvis modo non habeas, sed tempore futuro: Ergo non significat confensum de praesenti. Et quia haec locutiones sunt æquivalentes: *Pro aliquo tempore futuro ha- bebo te in uxorem, & Habebo te in uxorem.* Sed prior non constituit matrimonium: sed solum sponsalia: ergo nec posterior. Ita Sanch. citat. Trull. l.7. c. 1. dub. 7. n. 4. Petr. de Ledel. de matr. dub. 9. Palud. in 4. diff. 27. q. 2. a. 4. Henr. L. 1. cap. 11. num. 6. & alij duodecim Doctores penes Sanchez. Rebel. de spons. qu. 3. num. 5.

158 **C**um his opinor, quia probabilius reor, pre- fata verba non significare confensum de praesenti, nam licet statim obligationem inducent, non tamen obligant ad illam statim exequendam: Ergo per ea verba sponsalia solummodo contrahuntur: minime matrimonium.

D V B I V M XXXIV.

An matrimonium fiat per haec verba: Volo tecum contrahere: te ducere, te habere in uxorem.

159 **F**it matrimonium, non sponsalia. Quia verbū *Volo adiungit verbo denotanti executionem.* actus perfici: ut *Volo te habere in uxorem.* Vnde matrimonium fiat, non sponsalia, quia confensum de futuro promittunt. Sic Cardin. in Cap. Ex literis, de sponsal. Basili. Legion. lib. 1. cap. 9. num. 8. & alij penes ipsum.

160 **F**iunt sponsalia, non matrimonium. Quia ea verba significatur, licet proferens nolit modis effe suum vxorem, sed tempore futuro. Ita Sanch. l.1. salia, 160 d.18. n. 25. Aton. cap. ex literis. Menoch. de Ar- maria- bitrari. l.2. cent. 5. casu 496. mut. 23. & 29. Couat. 4. decretal. p.2. c.4. §. 1. num. 4. & alij.

Ego

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 19

161 *Ego autem cediderim, prafata verba esse
equinoca, idemque posse pro contrahentium
arbitrio fieri matrimonium, vel sponsalia, aut
nihil. Nam si proferens ea verba, velit significare
care consentium de praefatis, & alter id intelligat,
gat erit matrimonium. Si autem velit alteri of-
ferre matrimonij fidem, & alter id intelligat,
erunt sponsalia; si denique velit solum significare
simplem desiderium postea contrahendi
nihil fieri. Cum Hurtado d. 1. diff. 13. & Trul-
lench. lib. 7. cap. 1. dub. 7. m. 3. opinor.*

D V B I V M XXXV.

*An subbatio annuli sit sufficiens spon-
saliū indicū.*

161 *No*n est signum sufficiens. Quia est aequi-
tum: quare si nihil praecelerit, ex quo
sponsalia praefumi valeant, haud eorum signum
existet; ex aliis enim causis, ut ex amore turpi
id fieri potest. Sic Sotus in 4. diff. 27. q. 2. art. 1.
concl. 3. Barth. Ledes. de matr. dub. 9. Sanch. lib. 1.
d. 22. multos eitans Canonistas, ac Ita-
tiperitos.

163 *Signum sufficiens est. Quia frequens est
corum qui expectant cum aliis matrimonio
inire, et annulum exhibere. Ita Lublin. v. spon-
salia n. 5. hisce verbis: Sponsalia non vno sed va-
riis modis contrahuntur, ut puta, re, verbis, literis
& consensu. Re contrahuntur, per nudam subaria-
tionem, vel annuli missione. Hactenus ille ex
Daniele venatorio accipiens.*

164 *Ego autem sic questioni respondeo. Ex se-
loquendo subbatio est signum aequinocum,
ideoque non constituit sponsalia, nisi consuetudo
loci sit ut annuli traditio ea significet; vel nisi
habito tractatu inter amicos de matrimonio
contrahendo misit sponsus annulum, vel ioca-
lia n. ilius exprimens, & sponsa acceptauit.
Quia est signum sufficiens mutua promis-
sione quando sponsi de tractatu constituit. Me-
cum Glosa ad Cap. Tua de sponsal. v. Verba Pa-
hod. in 4. diff. 27. ques. 1. art. 1. numer. 10. Rofel.
verb. Matrimonium 2. num. 17. Henr. libr.
11. cap. 13. numer. 4. addens, idem esse, si
pecunia nomine sponsalitiorum immittat.*

D V B I V M XXXVI.

*An quando parentes contrahunt sponsalia
(vel matrimonium) pro filiis presentibus
& tacentibus, cum contractum ipsi filij
intelligantur, nisi valida.*

165 *V*Alida non sunt, nisi aliud signum con-
trahat. Quia taciturnitas in re tam gravis
non latit exprimit consensum: cum ex verecun-
dia, aliis causis procedere valeat. Sic Angel.
v. Matrimonium. 1. num. 5. Supplementum Ga-
briel. in 4. diff. 27. ques. 1. art. 2. concl. 4. & qui-
dam Neoterici apud Henriquez libr. 11. cap. 2.
num. 6.

166 *Valida sunt sponsalia. Quia sic expressè de-
ciditur Cap. unico. §. finali, de desp. imp. in*

6. cuius decisionis ea est ratio, quid cum pa-
rentes plus filios, quād se ipsos diligent lib. 1. s. 1.
quidem, 3. ff. de eo, qui met. cau. præsumitur, recte
eos filiis consilere: quare præfetia, ac taciturni-
tas filiorum īrē optimo consentus reputatur.

D V B I V M XXXVII.

*An sit speciale, ut dum parentes pro filiis
contrahant, sufficiat præsentia,
ac taciturnitas illorum.*

167 *H*oc notum est speciale in parentibus, sed
idem dicendum est de quocumque ex-
traneo: unde quilibet contrahens pro alio pra-
fente, ac tacente potest valida sponsalia perficere.
Quia agitur de re naturaliter appetibili,
& favorabili, in qua tacens consentire cen-
setur. Et quia in Cap. 1. de matr. contracto
contra Eccl. interdic. iudicantur sponsalia, con-
tracta a fratre pro sorore praefenti, & consen-
tiente: & non intelligi de expresso cōsensu, cōstat:
quia statim textus ponderat aliqua taciti con-
sensus signa. Sic Richar. in 4. diff. 27. art. 1. que-
3. ad 1. Viator. sum. cap. 150. Sotus in 4. diff. 27.
ques. 1. art. 5. Ledes. 2. part. ques. 47. art. 22.
Henr. libr. 11. cap. 2. num. 6. liber P. Vega
libr. 3. sum. cap. 152. & alij.

168 *H*oc speciale est in parentibus, unde si alij
in contractu sponsalium respondeant decidera-
bitur aliud signum consensum internum expri-
mens, ut valēat sponsalia, aut matrimonium.
Quia quāvis matrimonium appetibile, sit,
at cum tali viro, aut feminā contrahere, potest
esse nocium, quare cum parentes in manus sit
filios matrimonio collocare, & p̄e nimio amo-
re, quo ipso prosequuntur, præsumatur fore, ut
eos bene consulant, iure optimo iudicatur con-
sensus ex præsentia filij tacentis: quia ratio in
aliis non militat. Ita D. Tho. in 4. diff. 27. q. 1.
ar. 2. ques. inno. 2. ad 3. Palud. q. 1. a. 1. concl. 1. n. 4.
D. Antonin. 1. p. iii. 1. o. 2. a. m. 1. Sanch. lib. 1. d.
2. 3. num. 7. ex Ius. peritis multos allegans.

169 *H*anc eligo sententiam cum in Cap. unico §.
finali de desp. imp. in 6. lego tanquam quid
speciale hoc de parentibus statui. Porro in causa
posito Cap. illa 1. de matr. contracto, dixerim cum
Glosa adfuisse expressum consensum, & textu
ponderare alia signa tacita, ut confirmet, cum
consensu fictiū non fuisse.

D V B I V M XXXVIII.

*An quando parentes contrahunt sponsalia
pro filiis absentibus, vel infantibus qui do-
li capaces non sunt, satis sive dum post-
modum nouerunt, vel facti sunt dolē
capaces, taceant, minime reclamantes.*

170 *S*atis quidem est. Quia eadem prorsus est
ratio, ac quando ipsi presentibus & tacen-
tibus, parentes contrahunt. Sic D. Tho. in diff. 1.
27. ques. 2. art. 2. ad 1. Palud. ques. 1. art. 1. concl.
1. num. 4. Viator. in sum. de matr. numer. 267.
Sotus in 4. d. 27. ques. 2. art. 2. ad 1. Henr. libr. 11.
e. 13. num. 5. Manu. rom. 1. sum. cap. 234. numer. 4.
B 4 Satis

20 Theologie Moralis Lib. XXIV.

171 Satis minimè est. Quia textus Cap. unico de
satis minimè desp. impub. in 6. manifeste constituit differentiam inter sponsalia à parentibus nomine filiorum prætentium, & tacentium contradicunt, quo casu dicit, valere, si non contradixerint: & inter contraria, filii absensibus, quo casu dicit, non valere, nisi certiores facti ratificauerint tacite, vel expresse: Ergo in hoc casu ultra taciturnitatem, petit alia expressa, aut tacita signa confusus. Ita Corduba in sum. qu. 193, Vega libr. 6, sum. cap. 3: Sanchez lib. 1. d. 23. num. 17. plures legi spiritos ad illam legem afferens huius mentis lectorates.

172 Idem affero legis illius apposita differentia sunt: cuius assignoratio, quia quando puer est præfens, & intelligit, quid nomine suo agatur, magis præsumitur si dissentiat, illum reclamaturum, quam dum absens est, quo casu sèpè oblitus, vel parum curat, forte existimans, se posse postmodum reclamare, vel nondum consensum præstis.



CAPUT VIII.

Circa Sponsalium implendorum obligationem.

DUBIVM XXXIX.

An Sponsaliorum impletio obliget sub lethali piaculo.

173 Nonnulla
præmissa.

CVM de conditionibus ad sponsalia constituenta requisitis egeritis, iam de obligatione ex ipsis consurgente differendum nobis est. Hac autem potest oriiri, vel ab extrinseco, vel ab intrinseco ratione præcepti naturalis obligatius ad fidem seruandam: vel ab extrinseco, & hoc vel ratione coactionis iudicialis, quia Index cogit: vel conventionalis, quia ex partium conventione pena per fidem frangentem soluenda adiecta est: aut traditæ atra per eundem amittenda. De hisco igitur obligationibus, hoc Capite sermo procedet. In primis autem quæsirim, num sponsalia sub graui culpa obligent?

174 Minimè obligant sub culpa lethali. Quia 1. Non obligant 1. C. de sponsal. dicitur: Alij despontata, remun- sub mortali. ciare conditioni, & nubere alijs non prohibetur. Vbi Glos. & Cynus, dicunt idem esse secundum ius Canonicum. Sic Gratian. dub. 27. quæst. 2. 8. sed alius, & finali. & tanquam probabile hoc exhibet Abbas, Panormit. Cap. Requisitus, de sponsalium.

175 Obligant proculdubio sub lethali piaculo. Quia res est grauius, maximèque alteri inferunt iniuria, si non impleantur sponsalia. Et quia omnis contractus obligat ex iustitia: sed hic est contractus, facio, vt facias, est enim mutua, ac reciprocus obligatio: Ergo obligat ex iustitia, & sub mortali. Ita D. Tho. in 4. dist. 27. quæst. 2. art. 1. ad 2. Palud. qu. 1. art. 2. post 3. concl. man. 14. D. Antonin. 1. part. iit. 1. cap. 18. Caiet. in sum. verb. sponsalia, Sotus in 4. dist. 27. q. 2. art. 5. Henr. 1.

lib. 11. cap. 13. m. 1. Moli. tom. 2. de inst. straf. 2. d. 271. Sanchez libr. 1. d. 27. num. 2. plures afferens.

Hoc mihi certum. Nam Cap. Desponsata. 176 Cap. De comingali 27. quæst. 2. & Cap. Ex literis. Hoc mihi Supponitur, sponsalia ad sui implementum obligare. Vnde libr. 1. C. de sponsal. in contrarium adducta iam est per Canones correcta.

DUBIVM XL.

Antenatur statim impletio, qui sponsalia contraxit, nullo praefixo termino.

177 **T**enetur statim, habita commoda opportunitate, impletio. Quia communis sententia habet, emittentem votum, nullo praefixo termino, teneri statim, vbi commode poterit, impletio; nam per hoc votum dedicat, votum etiam reclamaturum, quam dum absens est, quo casu sèpè oblitus, vel parum curat, forte existimans, se posse postmodum reclamare, vel nondum consensum præstis.

Non tenetur statim impletio. Quia id generale est in omni debito, absque dici praefixum, non enim tenetur debitor à creditore requisitus solvere, vt constat ex libr. Debitorum praesentes. C. de pignorib. Ergo si in sponsalium contractu dies aposita obligationi non sit, nec alia conditio, non tenetur promissor statim impletio; sed tautum requirent eo, cui facta est promissio, tunc verò cum alter petit, tenetur, si commode potest. Ita Sanchez libr. 1. d. 28. n. 2. Palud. in 4. dist. 3. quæst. 2. art. 2. num. 14. Sylvest. verb. Votum 2. quæst. 3. Angel. vi. Mora, numer. 1. Nadar. cap. 17. num. 79. Manuel. tom. 2. sum. c. 43. num. 4. & alijs apud Sanch.

178 Cum his opinor, adiiciens, si conscius alter spousus, minimèque oblitus, & potens commode petere executionem fidei in sponsalibus data, non petat ea impleri, tunc est promissor, si verò alter petat impleri, vel si non petat, id pronempsat ex obliuione; non erit promissor tunc: sed tenetur statim habita commoda opportunitate impletio. Quod maximè pro fœminis annotandum; licet enim expectant sponsalia perfici, sèpè non aduent id petere, vel non instant ob sponsalorum timorem: vnde hi tui non erunt, quia ea dilatio non est.

Cum his opinor, adiiciens, si conscius alter spousus, minimèque oblitus, & potens commode petere executionem fidei in sponsalibus data, non petat ea impleri, vel si non petat, id pronempsat ex obliuione; non erit promissor tunc: sed tenetur statim habita commoda opportunitate impletio. Quod maximè pro fœminis annotandum; licet enim expectant sponsalia perfici, sèpè non aduent id petere, vel non instant ob sponsalorum timorem: vnde hi tui non erunt, quia ea dilatio non est.

Sponsa voluntaria.

PROBL.

Sectio II. Dubia De Sponsalibus 21

DUBIVM XL I.

An sit Cogendas per Iudicem sponsalium fidem seruare, qui circa legumam causam ea implere recusat.

Cum his opinor, iudicans textum *Cap. Ex literis*, non obstat, dum ad coactionem ponatur iuramentum religionem; quia narrat facti contingentiam, non autem eo quod solum iuramento ius compellendi innaturat. 185

Sponsalibus Cogendum non est, sed si monitis non accueuerit, relinquendus. Quia cum excommunicationis metas in virum constantem cadat, contrahens excommunicatione coactus, inuitus & inuidit contrahet. Sic D. Tho. in 4. dist. 27. q. 2. art. 1. ad 2. Angel. v. sponsalia, n. 41. *Armillarium*. 7. *Manuel*. *tom. 1. sum. cap. 244. num. 1.* Vbi limitat, nisi sequatur infamia.

DUBIVM XL II.

An si alter sponsorum damnum patiatur, quando alterius culpa matrimonium non initiat, possit ob hoc pena exigere ratione interesse, in quantum interest.

Sponsalibus Vppono questionem procedere non de 186 *spena*, qua verè pena est diminuens pro *Quodam sub* prium patrimonium, hæc enim adiecta sponsalium contracti, prouersus, est irrita: quare violans fidem, non tenetur in vitroque fato, eam soluere. Quia id definitur exp̄l̄ *Cap. Gemma, de sponsal. & l. Titia, 134. ff. de verbo, obligat.* & *l. finali, C. de sponsal.* Ratio verò est, ut matrimonij libertati consulatur ne timore pœnae soluendæ in euentu coacte. Crediderim tamen solummodo veniale esse culpan pœnam sponsalibus adiudicere; quia cum ea minime valeat, & idè ad matrimonium non compellat, res ad eadē gravis haud videtur. Quæquierim verò an esto pœna ut pœna minime valeat, nec exigi possit, si alterius sponsorum interist, damnumque patiatur, possit pœna exigi ratione interesse, in quantum interist, quando alterius culpa non contrahitur matrimonium?

Potest pœna exigi ratione lucri cestantis, vel damni emergentis, 187 *Potest pœna* *exigi ratione* *lucri cestantis* *non* *is & damni* *emergentis*, si sponso intererat matrimonium perfici, eo quod sponsa admodum erat locuples, nec ita locupletem inueniet. Quia hoc in casu non exigitur pœna ut pœna est. *Sic Glossa licet dubitans, l. Titia, v. Matrimonio, ff. de verbor. obligat.* Idem videtur tenere *Glos. vnic. l. 2. ff. de sponsal. Cardinal. Cap. Gemma, n. 5. q. 4.*

Non potest exigi pœna ratione lucri cestantis vel damni emergentis, nisi sponsus violans fidem dolo inierit sponsalia, ut alter sponsum damnum illud patiatur. Quia ob solutionem interesse illius timidor redderetur sponsum, nè à sponsalibus recedat, unde plena matrimonij libertas impeditur, quæ fuit ratio prohibendi pœnam. Et quia Ius soluti concedit arras *l. finali C. de sponsal.* Ita *Hof. sien. sum. tit. de sponsal. §. 1. num. 1. Barthol. l. Titia, num. 4. *Ioan. Andr. Cap. Gemma, num. 7. Anton. num. 8. Anchara, num. 12. Abbas mer. 11. Henric. num. 6. Rosel. v. sponsalia. num. 7. Angel. n. 6. Sylvest. ques. 8. dicto 2.**

Ego autem crediderim posse exigi interesse 188 *Non potest exigi ratione* *lucri cestantis* *in damno emergenti*: ut si alter *Auditoris res* sponsum ratione sponsalium expensas fecisset, soluio non autem confitens in lucro cestante, quod ex matrimonio prouidire debebat. Quia interesse damni non potest species pœnæ appellari, sed damni relativus at lucrum cestans non potest dici propriè lucrum, nam matrimonium minime ad illud dirigitur, nec ius ad illud habetur, nisi matrimonio iam contracto. *Mecum Sanchez libr. 2. 30. numer. 15. afferens, hanc sententiam esse longe probabiliorem, ad tuus ius*

Sponsalibus Cogendum est per censuram, si prius monitus, renuatur implere. Quia iudex tenet ex officio compellere, ad reddendum vniuersique, quod suum est, & ex iustitia debitum: contrahens sponsalia tenetur ex iustitia seruare fidem: Ergo tenetur iudex illum compellere. Ita D. Bonavent. in 4. dist. 2. q. 2. art. 3. *Palud. ibi, dist. 27. q. 1. art. 2. num. 1. 4. D. Antonin. part. 3. d. iii. cap. 18. Petr. de Soto. lib. 18. de matrimonio.* *Quod primum. Philiac. de officio. Sacerd. tom. 1. p. 1. d. 1. Sanch. l. 1. d. 29. n. 4.*

Idem affero, nisi attentis circumstantiis iudex prudenter arbitretur, ex inuitis nuptiis grava mala, scandalaque timeri, ut perpetuas dilectiones, iurgia inter coniuges, virum, reliqua uxore disceflurum. Et hoc est quod *Cap. Ex literis*, el. 2. de sponsal. dicitur, cogendum est, nisi rationabilis causa obstat. Quia tunc iudex coactionem denegans, actori faveret; vita enim ipsius graue damnum: vt si petenti proprium gladium, ad se interficiendum, iudex denegaret.

DUBIVM XL II.

An cogendum sit solum ille, qui sponsalia iuramento confirmavit.

Sponsalibus *Olas*, qui sponsalia iuramento confirmavit, non sicut per iudicem cogendum est ad eorum impletionem. Quia *Cap. Ex literis*, el. 2. de sponsal. reddens textus huiusmodi coactionis rationem, ait: *Quia contra iuramentum venire, periculum est.* Ergo supponit lex, solummodo cogendum esse eum, qui sponsalia iuramento firmavit. *Sic Sotus in 4. dist. 27. ques. 2. a. 3. Viguier. l. institution. cap. 16. 6. 7. vers. 7. Barthol. à Ledes. de matrimonio. dub. 8. fol. 1229. & dub. 10. Beia in sum. casu 18. Vega libr. 2. sum. casu 13.*

Sponsalibus *Etsi sponsalia iuramento confirmata non sicut, cogendum est promissor ad implendum.* Quia hac compulso ratione iniustitia admisit, locum habet, qua quidem sive sponsalia iurentur, sive non, committitur. Et quia Ecclesia non tantum iuramentum, sed & simpli citer promittentem compellit. Ita *Glos. ad Cap. de sponsal. vrb. Interpositione. Abbas ibi, num. 4. Alex. de Neu. Felin. Andre. Hostiens. Henric. Rosel. Brunel. Couarr. & alij. quos refert, & sequitur Sanch. l. 1. d. 29. n. 4.*

22 Theologiae Moralis Lib. XXIV.

ius robur citat Dynum, Baldum, Alexandrum de Nevo, & Prepositum.

DVBIVM XLV.

DVBIVM XLIV.

Esto pena sponsalibus adiecta minime debatur & nulla sit: At sit solvatur, recipiens tenetur eam restituere.

190
Tenuerit re-
stituere.

Tenetur recipiens restituere. Quia promissio illa pena est omnino irrita, nullasque vires habet, ut constat ex l. finali C. de sponsal. ibi: Si cautio penam stipulationis continens fuerit interposita, ex virga parte nullas non habebit. Ergo si alter soluat, recipiens tenetur restituere. Probo consequentiam: nam cum soluens non gratis donet, sed virtute promissio- nis poenalis, si transferretur dominum in recipiētem, immunisque à restitutionis onere euaderet: magnas vires ex parte illius habebat promissio: & falsò diceret textus, ex neutra parte vires sortiti. Sicalio simili, nempe in Iure comparato à iudicenti pecunia credita, Sotus l. 4. de inst. ques. 5. art. 2. Alcoz l. 4. de Iudo, cap. 30 Medina l. 1. sum. c. 14. §. 29. Gutier. de iuram. p. 1. c. 33. num. 1. Ludou. Lop. l. 2. de contr. c. 2. Idem equidem dicent in nostro casu, cum in utroque aequè reddatur irrita promissio iure humano.

191
Non tenetur
restituere.

Recipiens minime restituere tenetur, donec iuridice exactus, ad restitutionem condemnatur. Quia iura tantum irritant promissionem illam soluendi penam, quod est dicere, promittentem minime tenet soluere: quod utique fatetur; ut nullo pacto significat dominij translationem in recipiētem impediri, cumque inhabilem effici ad retinendū: Cum ergo penalia sint, minime sunt ad hoc extendenda. Ita in simili Perez lib. 4. ord. tit. 4. lib. 9. Molina rom. 2. de inst. tract. 2. d. 515. Henr. lib. 7. c. 35. num. 6. Bannes 2. 2. qu. 32. art. 7. Vega lib. 3. sum. casu 2. 88. Sanchez lib. 1. d. 3. num. 2. Ludou. Lop. de contr. lib. 1. c. 22.

192
Hanc senten-
tiam proba-
biliore reor.

Hanc sententiam probabiliorem indico, quam roboro ex l. Generali 36. ff. de verbis obligator. ubi dicitur, stipulationes turpes nullas esse momenti. At probabilissima sententia habet, esse ad hunc sensum nullius momenti, ut stipulans minime teneat soluere: si tamen soluerit, recipiens immunis sit à restitutionis obligatione. Et quidem si recte textus perpendatur stipulationem hanc penalem irritantes, solum denegare videntur actionem exigendi penam promissam, & tamen reddere promittentem à solutione: ut constat ex l. Gemma & l. Titia. Nec mirum esse debet hoc, quia in aliis simile videmus; legatarius enim in minus solemnem testamento relictus, iuxta opinionem Sotii lib. 4. de inst. ques. 5. a. 3. Alcozer. lib. de Iudo, c. 2. & aliorum, non tenetur legatum receptum restituere, cum tamen hæres minime illud soluere teneatur.

An pena contractui sponsalium adiecta possit instrumento obligato-
rio firmari.

Potest quidem. Quia esto promissio pena peccatum sit, eius tamen impletio non est, potest iuris contra bonos mores naturales, cum omni modo firmata culpa vacet, ut constat; nam quamvis promittente penam, prohibetur sit, solvere tamen nullibi prohibetur. Ergo instrumentum illud consummat sponsalium contractum, & obligat. Certe promittens mulieri nummos, ut copiam sui corporis faciat, peccat utique tanquam ad malum inducensat si iuravit soluere, tenebitur instrumentum feruare; quia soluere, peccatum non est, & instrumentum, quod ab illo peccato feruari potest, obligat. Cap. cum contingat, de iure. Ergo idem dicendum est de promissione pena. Sic Alex. de Nevo ad cap. Gemma, de sponsalium. 10. Corneus conf. 294. Humbert. repetit. aut b. Sacerd. publ. num. 133. Tabien. s. sponsalia. ques. 8. num. 9. Armil. ibi. num. 1. Molina 10. 1. de inst. tract. 2. d. 151. Hanc sententiam fatis esse probabilem Sanchez citandas affirmat.

Minime potest instrumento obfirmari. Quia talis promissio pena interdictur ab publicam utilitatem: nam ratio prohibitions est ob matrimonii libertatem l. finali. C. de sponsal. ibi: Cum in contrahendis nuptiis libera potest, as esse debet. Et. Ergo quod geritur contra eam prescriptionem culpabiliter plane, haud potest iuramento confirmari. Cap. Gemma. de sponsal. ibi: & ideo talis stipulatio propter pena interpositi-
num sit merito improbanda: id est tanquam improba damnanda; non enim dixit negative: Non est probanda; sed priuati. *Marito est improbanda.* Si enim negatiū dixisset posset dici solum denegare illi assistentiam, & actionem in foro externo; cum autem dixerit priuatiū improbandam esse, manifeste significat, tanquam improbandam condemnandam, inque illi restituere, tanquam bonis moribus aduersa. Ita Sanchez lib. 1. d. 32. n. 21. citans plurimos iuris consultos, nempe Battolum, Angelum, Cumanum, Alciacum, Antonium, Alexum, Nevo, Petrum, Antonium Gomez, & alios.

Quibus adhægo, quia non tantum ea promissio culpa est, sed etiam soluere penam pro-
missam; quamvis enim tradere pecuniam illam promissam gratuita donatione, culpa vacaret; at culpa non vacat, dum traditur virtute promissione illius: est enim approbare promissio-
nem, cui utrumque ius illam improbans, resis-
tit, & matrimonij libertati adseratur. Ceterū Promissio illa soluendi mercedem debitam pro vnu corporis venali, bona est, & actus iustitia: & si aliquam malitiam habeat, ea est omnino ex-
trinseca, ratione inductionis ad malum, qua nullo modo solutio vestitur. At vero promissio soluendi penam, est omnino illicita contra ma-
trimonij libertatem.

DVBIVM

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 23

DUBIVM XLVI.

An Arrhe amittende per frangentem sponsalia, possit, in eorum contractu apponit in qualibet quantitate.

196
Sarvata
figura **A**rrha tripliciter usurpatur. Primo pro quadam donatione, quam vir facit uxori in doris premium. Secundo pro donatione proper nuptias. Tertio pro pignore, quod in sponsalos traditur in signum complendi matrimonium, quod vulgo appellamus: *Dar fennal.* Sicue in aliis contractibus dum inter partes convenit de ipsis perficiendis, solet aliquid in signum, & pignus tradi perficiendi contractum & in hac acceptance in hoc & sequentibus questionibus *Arrhe* nomen usurpo: nam de Artibus iuxta primam, & secundam acceptiōnē postmodum *lib. 25.* disputabo. Moneo autem, necessariō esse, dum traduntur Arrha, ut exp̄sē dicatur, dari in futuri matrimonij signum: nam simpliciter traditae, sponsalitiae ligatis reputantur: ut apte annoat *Ant. Gom. lib. 50. Tauri, num. 12.* Certum est, licitum esse, arrhas apponere amittendas per sponsalium si dei violationem, *i. Arrbis, & l. finali C. de sponsal.* & *lib. 1. tit. 1. part. 4. & lib. 8.4. tit. 18. part. 3.* Rationes autem, cur poena interdicitur, non autem arrhae, variae assignantur; sed frequenter ea est: quia cum poena non statim tradatur, sed promittatur in futurum, facile; & in canticē in magna quantitate promittitur arrha autem cum re ipsa tradi debet in sponsalium contractum in minori quantitate, ac maturiori consilio tradetur: nec tantus suberit timor amittendi arrhas iam traditas, quantus soluēdi penam promissam.

197
Glossa non
p̄ficiat in
quidam, & quā-
tum. Hoc premissio quāsierim, num arrhae possint, in quavis quantitate constitui? Minime possint, nec valent, quando tanta sunt ut constituentē qualitate attenta, verisimile sit fore, ut timore arrhas amittendi, matrimonium à tradente ineat. Quia ideo excluditur, ne matrimonij oblitē libertati: Ergo ubi arrhae tantas sunt, ut idem efficiat, similiter excludentur. Sic *Ioan. Andr. C. Gemma, de sponsal.* numer. 9. *Abbas num. 8. Henric. num. 9. Alex. de Neu num. 11. Rosel. verb. sponsal. num. 7. Angel. ibi, num. 12. Sylvest. ques. 9. dicto 2. Brunel. de sponsal. concl. 16. num. 4.*

198
P̄ficiat can-
ficiat. Possunt arrhae in quacumque quantitate apponi. Quia leges permittentes arrhas generaliter, ac indistinctè loquuntur: reficiētes scilicet ad ea qua frequentius accidunt, *i. Nam ad casu de lezib.* & cum frequentius accidat, modicas tradi arrhas, eas absoluē admiserē: nec quia in quodam speciali casu magnas tradi contingat, noua lex eas irritas est constituta; lex enim cessante ratione in particulatē minime cessat. Ita *Ludon. Lop. part. 2. in fr. de mar. cap. 16. Sanch. lib. 1. d. 35. num. 9. citans Hostiensem, Cardin. Bald. Angel. Iason. Gregor. Lop. Manfue. & alios, Tabie. verb. sponsal. ques. 8. num. 9. Couar. 4. decretal. pars. 2. cap. 3. §. 7.*

199
Hic mili. ut. Hoc verius existimo afferens, adhuc non militare eandem rationem in magnis arrhis,

qua in pena: cum enim illae traditae sint, facilis, ac suauius amittuntur, quam nondum tradita pena soluitur.

DUBIVM XLVII.

An Arrhe sint, necessario in quantitate numerata constituta.

Arrhae non possunt in specie, verbi gra- 200
Sunt consti-
tuenda ne-
cessario in
C. de sponsal. permittentes arrhas, de ipsis in quan-
titate numerata constitutis loquitur, cetera.
que annullat penas. Et quia exiguntur, ut arrhae corporaliter tradantur, dicit enim lex, *Ac-
cipiat, & ut duplicit possint, cum alius in du-
plum teneatur: que arrhis in specie constitutis
competere minimè possint. l. Lutius §. Im-
puberum. ff. de legat. 2. Sic Barthol. l. Tertia, num.
10. Anton. Cap. Gemma num. 8. Anchara. num.
10. Abbas num. 8. Neuō num. 26. Rosel. verb.
sponsal. num. 7. Suan. lib. 3. fori iii. De las
arrhas lib. 1.*

Arrhae possunt in specie constitui, nec ne- 201
cessario debent in quantitate numerata affi-
gnari. Quia leges permittentes arrhas indi-
stinctè loquuntur, *Lex 8.4. tit. 18. part. 3.* expre-
sē approbat arrhas in specie constitutas. Et 202
Non possunt
cessario in
quantitate
numerata
constituta. quidem aperte tradi potest fundi possētio pro arrhis datis, sicut traditur, dum venditū. Ita *Sanch. lib. 1. d. 35. num. 12. Ludon. Lop. part. 2. in fr. de mar. cap. 16. Couar. 4. decretal. pars. 2. c. 3. §. 7. num. 7. Sylvest. verb. sponsal. ques. 9. dicto 3. Angelus ibi, n. 13. & ex Iurisperitis multi ci-
tati à Sanchez.*

Hoc verius reot, quia potest etiam tradi si- 203
etē fundi possētio, si per clausulam constituti
tradens, constitutat se alterius nomine posside-
re. Potest etiam duplicati, si matrimonio non
fecuto, reddatur fundus, & eius estimatio.

DUBIVM XLVIII.

*An possint, Arrhe virinque constitutis, altero tradente etiam earam quā-
titatem, & altero similiter Ar-
rhas reddente.*

Non possunt. Quia si arrhae utrinque con- 203
stituantur, nihil re vera dari videatur. *l. Qui Non possunt
fit. 5. ff. de solut. ibi. Non alienātur manū, qui
sic datur, ut reci. iantur. Sic Barth. l. Tertia, n.
9. ff. de v. obligat. Anto. Cap. Gemma, de sponsal.
num. 8. Abbas numer. 8. Neuō num. 26. Rosel. v.
sponsal. num. 7. Angel. num. 13. Sylvest. ques. 9.
dicto 3. & alij. Communis est, & valde proba-
bilis sententia, Thoma Sanctio afferente.*

Possunt omnino. Quia leges ab solutē per- 204
mittunt arrhas, nec in vanum est hæc mutua
traditio: dñs enim arrhas perdit, quas dedit, &
reficit, quas accepit, si per ipsum fieri, quo
minus coniugium celebretur. Ita Sanchez *l. 1.
d. 35. num. 14. Gregor. Lop. lib. 8.4. tit. 18. part. 3.
verb. Tal. vienna. Couar. 4. decretal. pars. 2. cap. 3.
§. 7.*

24 Theologiae Moralis Lib. XXIV.

§.7.num.7.Speculat. rit. de sponsal. nu. 1. Cynus
l.finali.ques.6.C.de sponsal. Bald. ibi, nu. 7. Salic.
num. 8.Paul.l.Titia num.4. Iason ibi numer. 31.
Aretin. numer. 8. Cuman. numer. 8. Alciat.
numer. 15.

205 Cum his opinor, quia huic sententiae fung
Cum his opin
damentum contraria committit nitens illa leg
er.
Qui Sic Nam ea lex procedit, quando dans al
quid tantum recipit purè, ita ut nullo ca
su teneatur reddere: At qui recipit arrhas, &
tradit, teneat tantum arrharum reddere,
& suas amictit, si culpabiliter resiliat.

DV BIVM XLI

An qui fidē sponsalium sua culpa violat tenetur, in foro conscientie avrhas receperias, & pñam quadripli conventionalem restituere.

206
Dupliem panam legem & conventionalem iniquitatem sponsalibus recipiunt si la-ram imponi-
trahim. A Ltera est pena legalis imposita l. fina-
li, c. de sponsal. vt recipies arrhas si iniustus
a sponsalibus resiliat , teneatur & ipsas , & du-
plum reddere. Est altera penam conventionalis,
quando inter contrahentes contentum est, vt
resiliens teneatur quadruplum arrharum fol-
lucere. Et quidem penam dupli minimè deberi
ante Iudicis sententiam , apertum est ; quia
est pena lege imposita , qua iuxta omnes sen-
tentiam Iudicis desiderat : sed solum teneatur
hic arrhas recepas restituere ; id enim pena
non est , sed conditio naturè contractus anne-
xa. De pena autem conventionali mea qua-
sio procedit , num violans sponsalium fidem
teneatur eam simul cum arrbis restituere in
foro conscientiae ante Iudicis sententiam?

207 *Tenetur quidem. Quia perinde est, ac si condemnatio interuenisset, cum pacto de sponsione parva* si obligarint ad illam pœnam soluendam, & *convenientia-* nil tam naturale sit, ac pacta seruari, 1. i. ff. de *ment ante* *sententiam.* Sic Palud. in 4. dist. 27. quas. 1. art. 2. num. *pactis.* Sic Palud. in 4. dist. 27. quas. 1. art. 2. num. *13. Nanarra lib. 3. de resist. cap. 2. dub. 10. num.* *27 4. Felin. cap. 1. de constitut. num. 46. Deci. in* *lectura, num. 73. Menchaca lib. 1. controverf. c.* *7. num. 21.*

208 Non tenetur. Quia intentio contrahentium, & eas penas constituentium, quando aliud expressis verbis non exprimunt in contractu, ea est, vt per tales penas compelli possim ad fidem seruandam, & ad eas, secuta condemnatione, teneatur: eorum enim intentio in dubio iuxta iuris communis penam imponentis prescriptum, intelligenda est; nam actus presumitur factus secundum propriam eius naturam, vt latè Menoch. de presump. lib. 6. presump. 10. Ità Adrian. quodlib. 6. art. 1. corol. 3. Ledesma 2. part. 4. q. 1. 8. art. 3. Victor. quem refert, & sequitur Ludov. Lop. 1. de contract. c. 3. 1. Palaci. L. de contracti. c. 5. Nauar. sun. Hisp. c. 1. 3. n. 6. 8. lati. n. 6. 7.

209 Magis mihi sententia haec arridet; quia non
^{Huius f.} video, qua ratione proabetur perinde esse, ac si
^{mentis} condemnatio interuenisset, cum pacto se obligant
contrahentes ad solvendam penam illam; quia pactum in-
tellegitur, exulta condemnatione.

D V B I V M L.

An in contractu sponsalium possint, pignora intervenire.

Scio, posse interuenire fideiustores pro securitate matrimonij contrahendi; quia nullo iure id prohibetur. Num possint interuenire *non possint* pignora? Minime quidem. *Quia l. finali, C. de sponsal.* reicitur omnis pena demptis artiis. Sic Anton. Cap. Gemma, de sponsat. nu. 9. Abbas ibi, num. 10. Prapol. num. 14. Rosel. verb. sponsalia num. 7. Angel. ibid. num. 15. Sylvestr. q. 8. dicto 3. Brunel. de sponsal. concil. 16. num. 7.

Polfintignora interuenient. Quia haec ar- 211
rha vocantur l.1.C. si rector. iuncta Glos. v. Pi- Polfintin-
gnora. Et quia traduntur loco arrham. Ita teruentur.
speculat. tit. de fonsal. §. Primo igitur. numer. 4.
Archidiac. 30. queſt. 2. c. 1. Azo. in fun. de fonsal. num. 1. 2. Hostiens. tit. de fonsal. §. 1. & Cap.
Gemma. ad verbum illud: Propter paucia interpo-
ſitionem. Innocent. ibi. num. vii. Ioan. Andr. num.
7. Cardin. num. 3. queſt. 1. Neuo num. 30. Federic.
conf. 14. 9. & alij.

Vnām, & alteram sententiam probabilem
esse reor. Ast ego crediderim, minimē posse pi- 212
Anchar. vii.
gnora interuenire, si præcedat stipulatio pœna
& pignora tradantur; secus arrharum stipulatio-
ne precedente. Ratio est, quia cum principale
non valet, coenit accessoriū, quod eius natu-
ram sequitur. *Eg. Accessoriorum 42. de regul. in-
ris in 6.* Ergo cum pœna non valeat, arrha au-
tem admittantur, pignora arrhis accessoriā va-
lida erunt, exclusis iis, dum pœnas accedunt. In
dubio autem, quando traduntur pignora, nulla
præcedente pœna stipulatio, valent, licet
nulla mentio arrharum fiat; quia censetur ea
pro arrhis tradi. Nec admitto limitationem
Anchar. & Barto. dicētiū, valere pignora, dum
traduntur in quantitate, secus sī in specie; nam
similem arrharum limitationem superioris re-
probavi. Mecum Sanchez libr. 1. d. 38. nu-
mer 4.

D V B I V M L I.

*An Valeat, pactum in sponsalibus ad-
iectum, ut vir teneatur in
certo Oppido moram tra-
here cum uxore.*

Non valer. Quia *l. Titio certum, 70. §. Titio* 213
centum el 2. ff. de condit. & demonst. dicuntur: Non valer.
Titio certum relicta sunt ita usq; à monumeto
meo non recedat, vel ut in illa Ciniitate domici-
lium habeat: potest dici, non esse locum cautionis,
per quam ius libertatis infringitur. Ex quo textu
constat, non valere conditionem legato adie-
citam, vt nequeatur legatarius in certo loco ha-
bitare, eo quod quandam seruitutis speciem
contineat: & proinde legatum, reiecta con-
ditione, deberi. Ergo immuniter eadem con-
ditio ab sponsalibus relietur. Sic Nemo cap.
*1. nn. 9. de coning. lepro. Couat. 4. *Decretal. p. 2.**

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 25

cap. 7. n. 5. Anton. Gomez. 2. variar. cap. 10. num. 24. Ludou. Lop. part. 2. instruct. de matrim. cap. 34. & alij.

141 Valer illud pactum, & vir tenetur eam fidem fovere. Quia sicut in rei sua traditione potest quilibet pactum interponere, *Cap. Verum de conditio appos.* Ita in traditione sui per matrimonium. Et quia *Cap. Gemma de sponsal.* & *17. ita. ff. de verb. oblig.* Sola pena in matrimonio coniungendo, vel dissoluendo interposita prohibetur, eo quod matrimonij obstat libertati: sed haec pena seu conditio est potius in matrimonij favorem, ut conseruet indinata vita, & cohabitatio inter coniuges. Ita *Hotiens. tit. de coniug. sermo. num. 5.* Rosel. verb. *1. xxi. num. 3.* Angel. *ibi. num. 6.* Sylvest. quies. *8. Tabie. quaf. 2. num. 3.* Armil. *num. 6.* Vilalob. in *communib. 1. v. numer. 1. 5.* Nauar. *c. 14. n. 10.* Manu. *10. 1. num. c. 15. n. 2.* Ludou. *Lop. p. 1. in / n. 2. c. 5. 4.* Sanch. *1. 1. d. 40. n. 2.*

115 Eisdem sum mentis, ratus legem *Titio centum*, reprobantem conditionem habitandi in certo loco, intelligendam esse, dum ea conditio vana est, & in nullius favorem cedens. At pactum hoc sponsalium adiectum contractui, cedit in maximum vxoris favor, & patria de-serita, inter extraneos vitam gerere teneatur.

CAPVT VIII.

Circa dissolutionem Sponsalium per Religionis ingressum, votum Castitatis simplex ac Sacri Ordinis receptionem.

D V B I V M L I I .

An per Religionis ingressum, professione non secuta, dissoluantur sponsalia ex parte vtriusque sponsi.

216 Non dicitur.

*S*ponsalia dirimuntur ob Religionis ingressum, si professio non sequatur: quare si noviciatus tempore sponsus Religionem deserat, teneat vtrumque fidem sponsalium seruare. Quia ingredens non statim iure suo cedere videtur, sed sub ea conditione, si professus fuerit, cum experiendi gratia ingrediat, an sibi expediatur, sponsalia perficere, vel potius Religionem profiteri. Sic *D. Tho. in 4. diff. 27. quaf. 2. ar. 3. ad 1. Tabie. v. sponsalia. qu. 9. n. 10.* dum alterum, sponsalia dirimi per Religionis ingressum, quia et mors spiritualis: quam tamen fola professione esse, constat, exprefse Durand. in *4. diff. 27. 9. 3. a. 3.* *Palud. ibi. q. 1. a. 3. casu 5. n. 2. 3.* *Celaia. q. 1.* *Viguer. l. insit. c. 16. 8. 7. vers. 7.*

217 Petri de Ledel. *de matrim. q. 43. a. 3. dub. 2.* *Dissoluntur sponsalia per solum Religionis ingressum, etiam professione non secuta: ac proinde sponsus alter manens in sedulo potest aliud matrimonium inire. Quia eo ipso, quod quis Religionem ingreditur, satis declarat, se sponsalibus renunciare: Ergo manens in seculo ab obligatione eximunt fidei fer-
Eсоб. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.*

uanda priori contractui. Et quia ea personae mutatione notabilitas est; magno enim dedecori feminina tribueretur, si illi, qui Monachus fuit, nubat: & e contra viro, si duceret Monialem. Ita Sanch. *1. 1. d. 41. n. 2.* Angel. *v. sponsalia. n. 22.* Sylvest. *ibi. q. 10. casu 2.* Nauar. *c. 22.* Hispan. *n. 23.* Latin. *n. 26. casu 2.* Sotus in *4. diff. 27. q. 2. a. 5.* Cordu. *sum. q. 136. pun. 1.* Henr. *l. 11. c. 14. n. 3.* Manu. *10. 1. sum. c. 245. n. 1.* Vega. *lib. 3. sum. casu 1. 2. 3. & alij.*

218
Hos sequuntur
Doddres.

Hos se quor. Quia existimo, sic se habere no-
nitatum & professionem, sicut sponsalia & ma-
trimonium: ille enim dispositio est, & via ad
professionem: haec autem ad matrimonium:
Ergo sicut professio dirimit matrimonium ra-
tum *Cap. ex publico, de conuers. coniuga, ita*
non iuratus sponsalia dissoluit.

D V B I V M L I I I .

An per ingressum Religionis, professione non secuta, dissoluantur sponsalia ex parte vtriusque sponsi.

Non dissoluuntur ex parte vtriusque, sed *Non dissol.*
solum ex parte manens in seculo quare *manens ex*
si ingrediens habitum deserat, liberum erit ma-*parte vtriusque*
nenti in seculo, matrimonium perficere: sicut que.
sponsi fornicationem non omnino sponsalia
dimituntur, sed solum ex parte innocentis.
Quia quamvis ingrediens cedat iuri suo, ma-
nens in seculo minimè cedit. Si Petri. de Le-
del. *de matrim. q. 43. a. 3. dub. 2.* Henr. *lib. 11.*
c. 14. n. 3. *Manuel. 10. 1. sum. p. 1. 2. c. 1.* addentes
Nisi manens in seculo iam alia sponsalia con-
traxisset; tunc enim videretur iuri suo pariter
cedere.

Ex parte vtriusque dissoluuntur, quando spō-
sus bona fide Religionem ingreditur, ut com-
muniter firste si dolose, & animo statim ex-
dissoluntur. *Ex parte vtriusque*
eundi: fraus enim nemini patrocinari debet.
Cap. ex tenore, de rescript. Quare sicut manens
in seculo potest libere aliud initre matrimo-
nium: ita similiter nouitius ille, si Religionem
deserat. Quia quamvis expreſſum non inuenia-
tur, ut nouitius omnino sponsalia dissoluantur,
sicut de professione respectu matrimonij rati-
inuenitur ut ex quadam proportione, & simili-
tudine potest argumentum: vt sicut per
professionem, per quam consummatè aliquis
Religiosus efficitur dissoluitur omnino ma-
trimonium ratum, sponsalia consummans: ita per
nouitium, qui initium quoddam est professio-
nis, & per quem nouitius initiatum (vt ita di-
cam) fit Religiosus, dirimantur omnino spon-
salia, que matrimonij sunt initium. Ita *Via-
candlab. de sponsal. cap. 5. num. 40.* *Nauar. cap.*
22. num. 26. *Sotus in 4. diff. 27. q. 2. a. 5.* *Cordu.*
sum. quaf. 136. pun. 1. *Barthol. de Ledel. de marr.*
dub. 13. casu 1. *Vega. l. 3. sum. casu 3. 23.* *Sanch.*
1. 1. d. 41. n. 5. *asserens Neotericos doctissimos*
hanc sententiam teneri.

Primam sententiam probabiliſſimā esse reor,
& probabiliſſimā planū secunda, & ances di-
hærens, cui subscriberem potius: secundā elegi.
Quia votum Religionis dirimitur per ingressū
bona fide animo permanendi, ita vt si vicens
egrediat experiens, eum statum sibi non
conue

221
Secundam
elegi senten-
tiam.

26 Theologiæ Moralis. Lib. XXIV.

conuenire, liber maneat à voto: Ergo talis ingressus sufficit ad dirimendum omnino sponsalia; maior enim est obligatio voti Religionis, quam sponsalium, cum ea dirimat secundum omnes.

Iusmodi autem obligatio non consurgit ex iuramenti vi, sed ad damnum illud reparandum.

DVBIVM LV.

DVBIVM LIV.

An qui sponsalia iurauit, possit ingredi Religionem antè matrimonium omnino contractum.

²²²
Non potest
ante matrimonium ra-
sum.

Non potest, sed prius tenetur contrahere matrimonium, ut iuramentum impleat postmodumque ante consummationem ingredi valet. *Quia iuramentum factum in favorem tertij, cui est ius acquistum, non potest in melius commutari: v. gr. si iurauit Petro, me illi daturum centum aureos, non satisfaci, si pauperiori dem mille.* Ceterè qui tenetur soluere debita, si soluendo est, tenetur prius ea soluere, quam Religionem ingrediatur, iuxta omnium sententiam: *led hic per iuramentum contrahendi acceptatum a tertio, est illi debitor, potestque implere citra Religionem impenitendum, prius contrahendo, & deinde antè consummationem ingrediendo Religionem: Ergo tenetur.* *Sic Richard. in 4. d. 29. a. 2. q. 4. Ledel. 1. p. 4. q. 4. art. 3. Maiol. 1. 1. de irreg. c. 3. 4. n. 6. Angles florib. 2. p. q. 11. a. 3. dub. 1. Vega 1. 1. sum. casu 3. 89. Moli. 10. 1. de iust. d. 149. Re- bel. 1. 4. de matr. q. 8. sett. 6. concl. 2.*

²²³
Potes quidē
ante ratum
matrimo-
nium.

Potest Religionem ingredi, non contracto prius matrimonio. *Quia iuramentum sortitur naturam, & conditiones actus super quo imponitur, Cap. Quemadmodū, de iure iur. vnde cōditio tacite in actu inclusa includitur simili- ter in iuramento: sed promissione matrimonij inest tacita conditio: nisi promittens Religionem elegerit: Ergo & iuramento. Constat minor, quia ipsius matrimonio rato inest hæc conditio, alias non licet ad Religionem transire, ne dum ipsis sponsalibus: & proinde cum ingrediens Religionem conditionem impleat, non erit per iurum, minime contrahendo. Ita Basil. lib. 12. c. 10. num. 13. Filii. rr. 10. n. 28. 1. Bonac. q. 1. pum. 5. n. 4. Beccan. 2. 1. Hurtad. d. 2. diffic. 2. Coninch. d. 2. 3. dub. 2. Diana p. 3. tr. 4. refol. 207. Sanch. l. 1. d. 43. n. 3.*

²²⁴
Has mibi
verissima
sententia.

Hanc lentitatem tanquam verissimam te- neo. Nam frustraneum omnino iudico, con- trahere matrimonium animo statim Religionem ingrediendi, cum sit feminam illudere, quæ huiusce animi consicia omnino tale ab- ducere coniugium. Nec re vera momen- tanea illa solutio iuramentum impletur. Quoties enim nulla est in creditore turpitudi iuramentum firmat contractum, nec impletur momentanea solutione, quia dum illi feminæ se contractarum iurauit, animus in matrimo- nio per manendi adiut, & sic à feminâ accep- titum est iuramentum. Hæc tamen sententia intelligenda est nisi necessitas virgeret ad prius contrahendam: verbi gratiâ, si ita dede- cori feminæ satis consuleretur, vel proles ex ea nata efficeretur legitima: tunc enim te- neretur contrahere, & matrimonio rato nec consummato posset ingredi Religionem. Hu-

An qui sponsalia iurauit, & post sponsa- lia fæse voto Religionis adstrinxit, li- té posset, matrimonium inire, animo firmo Religionem ingrediendi antè consum- mationem.

Ilicet potest. Quia sic contrahens non agit contra votum calitatis, aut Religionis in- tundæ: vtrumque enim tantum obligat ad non contrahendum animo consummandis; alias nunquam licet eo animo contrahere absque voti dispensatione Addo, nullam in- fteri iniuriam alteri coniugi, cum hic iure suo, quod habet ingrediendi Religionem antè consummationem utatur: & contractus utrinque æqualis sit: idem enim alteri licet. *Sic Caet. verb. Matrimonium, cap. 1. Angles p. 2. qu. 11. de imped. mar. art. 3. dub. 1. Petr. Ledel. q. 5. 3. de matr. art. 1. dub. 1. Texada in Theol. mor. tom. 2. d. 4. sr. 1. n. 237. Angel. v. Matrimonium, 8. Impedi. 5. n. 1. Scotus in 4. diff. 3. q. 2. n. & alij.*

Minime potest absque culpa lethali. *Quia* ²²⁵ *Non potest* ²²⁶ *euidenti periculo exponitur sic contrahens sine iurabili mutandi animum, votumque violandi. Et quia pueri. reæ rationi repugnat, vt quis tradar potestatem sui corporis alij, ad idque se obliget, quod implere minime intendit. Ita Nauar. sum. 1. 16. n. 10. Petr. Soto lett. 14. de mar. Sanch. l. 1. d. 43. n. 7. Ochagau. q. 18. n. 8. Bonac. q. 1. pum. 5. n. 11. Diana p. 3. tr. 4. refol. 281. & p. 9. rr. 7. refol. 75. Palao. 10. 5. d. 1. pum. 16. n. 8. & plurimi apud Sanchez citatum.*

Existimo, hanc sententiam longè probabi- liorem esse. *Quia* eo animo cōtrahens videtur ²²⁷ *planè matrimonij Sacramentum illudere, & notabilem feminæ iniuriam inferre nō cogit ipsam absque nuptiis esse, donec ipse profiteatur; & si egrediatur esse Monachi vxorem cum dedecore: & eo professionem emittere, non facilè alij nubet, & lusitioonis nota non leui afficietur: suspicabuntur enim multi eam ob- vium aliquod fuisse reliquam.*

DVBIVM L VI.

An qui emisit votum Religionis, aut casili- tatis, posteaque virginem deflorauit, fide data de matrimonio contrahendo: teneatur potius ad matrimonium, quam ad votum.

Tenetur ad votum prius emissum. *Quia* ²²⁸ *obligatio posterior minima potuit priori derogare. Et quia hic ratione promissio nō* ²²⁹ *votum p-* ²³⁰ *tenuit, nulla enim fuit tanquā rei illicite cō-
tra votum promissio: neque etiam ratione dā-
ni, quia violans virginem nupsiis non pro-
missis, non tenetur eam ducere, sed aliter satis-
facere perinde autem est non adesse promis-
sionem, vel eam esse nullam. Sic Nauar.*

Sectio II. Dubia De Sponsalibus

27

1.3. consil. de sponsal. c. 2.1. Rodriguez. 10.1. sum. 6.18. n. 11. Villalob. part. 3. c. 14. n. 6.4. Ochagau. tr. 21. 9. 18. n. 12. Hurtad. d. 1. diff. 2.1.

E' vel. de sponsal. q. 8. f. 2. n. 47. Recan. q. 22. n. 7. Villalob. 11.1. diff. 12. n. 9. Laym. tr. 10. p. 1. c. 2. num. 6. Machad. 1.1. p. 1. tr. 7. docum. 9. n. 6.

Inicuus (fateor ingenue) à P. Thoma Sanctij sententia recedo, prima que adhæreo, hoc ni tens fundamine vel illud castitatis votum post ^{primam} sponsalia emissum, validum est vel non. Hoc se. eligo. candum dici potest Cap. Veniens. Qui Clericis vel vouentes: Vnde ipse Sanchez fatetur, voquentem illum obligatum manere ad non petendum, & peccare contrahendo matrimonium. Si ergo validum est votum, non possunt sponsalia consistere; quia incompensibilis est obligatio absoluta voti cum sponsalium obligatione.

D V B I V M L V I I I .

An Sponsalia dissoluantur per subsequens votum Sacros Ordines suscipiendi.

Certum est, Ordines minores post sponsalia assumptos, minimè sponsalia dirimere ²³³ quoad utrumque coniugem. Quia is status matrimonio non repugnat; secus autem de Ordine Sacro, cum incapacem matrimonij reddat sacerdotem. Quæsierim autem, an sponsalium fide astrictus possit ad Sacros Ordines promoueri, & votum ad eos ascendere sponsalia dirimere.

Sponsalia non dissoluuntur voto Ordinis Sacri sacerdoti, nec illis adstrictus potest ad eum promoueri. Quia in Ordine Sacro votum in ²³⁴ clusum ex se, & ex natura sua simplex votum castitatis est, & per accidens tantum solemne dicitur, quia ex Ecclesiæ statuto effectum voti solemnis, qui est matrimonium contractum dirimere, fortius: sed votum simplex castitatis non dirimit sponsalia: Ergo nec votum Ordinis Sacri sacerdoti. Sic Sanchez. 1.1. d. 47. n. 3. citans Paludanum, Maiolum, & Lindou. Lopez. Quibus addo Coninch. d. 3. dub. 3. Hurtad. d. 2. diff. 4. Regin. 1.31. n. 160. Basseus. sponsalia 3. num. 9. Villalob. tr. 11. diff. 12. n. 10. Palau. 10. 5. d. 1. punct. 19. num. 2.

Dissoluuntur sponsalia voto ascendendi ad Sacros Ordines. Quia in Sacro Ordine solemne castitatis votum includitur Cap. unico, de voto, in 6. At sponsalia vere dissoluuntur per subsequens castitatis votum, vt Problem. proximo ostendi. Ita Navar. cap. 22. num. 2. casu 10. Sylvest. v. sponsalia, num. 7. Sotus de inst. q. 1. art. 3. Cordu. qu. 136. p. 4. opin. 5. Henr. 1. 11. cap. 14. num. 4. Vega. 1.8. casu 4. Basil. lib. 12. n. 3. Diana. p. 3. tr. 4. v. sol. 1. 108.

Cum his opinor, admones, vouentem castitatem, seu Ordines Sacros eximi ab sponsalibus, teneri tamen implere votum, Religionem, aut Sacros Ordines sacerdotio. Certe qui alferuere Problem. 57. voto simplici castitatis sponsalia dirimi, idem de voto ascendendi ad Sacros Ordines affirmabunt.

C 2 CAPUT

CAPVT IX.

Circà sponsalium dissolutionem per matrimonium cum alia contractum, per posteriora sponsalia per puberi dissensum, per temporis ad contrahendum præfixi transactionem.

D V B I V M LXIX.

An priora sponsalia dissoluantur, copula subsecuta cum posteriori, ratione danni illati.

242
C^orrum est non dirimi priora sponsalia per
posteriora; quia fides posteriorius data in *Nonsuia*
prioris praedi^onicum irrita est. Q^od intelli-
g^ondū est ex parte contrahētis posteriora spon-
salia, nam ex parte alterius disoluta manet,
licet cum posteriori spon^ola non sit habita co-
pula; quia contrahēns posteriora sponsalia eo
ipso prioribus renūcias. Quāferim verò
num quāvis ratione sponsalium priora
non dirimantur per posteriora cum co-
pula, ratione tamen illati dislocantur?

Dissoluntur ratione damni illati, unde si posterior esset virgo, insciisque priorum sponsalium, & deflorata esset spe promissi matrimonij, teretur deflorator eam ducere. Quia ratione huius damni tenetur deflorator non obstante voto Religionis vel castitatis prius emissi cum ea iniure coniugium, ratione damni illati: Ergo potiori tempore posteriora sponsalia perficerit tenebitur prioribus non obstantibus. Maior in 4. dist. 27. q. 5. Palat. in 4. dist. 28. d. 1.

Non dissoluuntur damni illati ratione, sed prior sponsa decunda est. Quia iniuria posterior illata non auferit ius suum priori. Ita Sotus in 4. dī. 27. q. 1. a. 4. dāb. 1. Hé q. 1. i. c. 13. n. 3. Manu. to. 1. sum. c. 245. n. 8. Säch. l. 1. d. 49. n. 5. 244. *no. 1. sum. c. 245. n. 8. Säch. l. 1. d. 49. n. 5. illata ratione.*

Cum his sentio, & illud de voto minime esse
simile iudicō, quia ex voto oritur obligatio ex
promissione autē matrimoniū cum de-fratio-
ne oritur ex iustitia, cuius multo strictior est
obligatio. Certe Deus non ita exacte promissio-
nem sibi factam petit impleri, ac homini: non
enim cum danno & iniuria tertii impleri vult:
homo autem propter iniuriam alteri illatam
iure suo priuati nolunt. Fato, ex quadam
exequitate priorem sententiam esse preferen-
dam aliquando; verbi gratiā, quando deflora-
tia graue damnum pateretur, magnamque ho-
noris iacturam: prior vero leuiter laceretur;
quia teneri priorem iudico, modicum il-
lud malum sustinere, ad vitandum proximi-
mi grauiissimum, ut adiuvet Henriquez vbi
supradicta addens, posse in hoc casu iudicem dan-
nare illum, ut secundam ducat.

DVBIVM LXI.

*An priora sponsalia dissoluantur, per posteriora
iuramento firmata.*

Dissoluuntur quidem. Quia vis iuramenti 246
sponsum constitutus posterioris promissi *Dissoluuntur*
debitorum. Sic Abbas teste Anton. ad Cap. si- quidem.
cut, de *sponsal.* Innocent ad Cap. *Venientis num. 1.*
de iurevis. vbi Incola num. 4. dicit hoc posse
probabiliter sustineri. 247

probabilitate rurtem. 247
Minime disoluntur. Quia iuramentum il-
lud fuit de re iniqua, & in prejudicium tertii Minime dis-
soluntur.
quo casu nullo modo obligat, Reg. Non est obli-
gatorium, de regul. iur. in 6. Ita Bonaent. in 4. diss.

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 29

dist. 28. in *exposit. liter. C.* Richard. dist. 27. a. 3. q.
4. Palud. q. 1. a. 3. ca. u. 6. n. 24. Sotus dist. 27. q. 2. a.
4. dub. 3. Henr. l. 11. c. 1. 3. n. 3. Manu. ro. 1. sum.
c. 154. m. o. Henr. l. 1. d. 50. n. 2. Viald. de spon-
sal. p. 1. 6. 4. n. 1. 4. & alij.

sierim, num iura solum permissiæ & in foro externo loquantur, an in utroque foro?

Solum permissum, & in foro externo lo-
quuntur. Quia ridiculum videtur, & rationi
diffidunt aliter valida esse impuberum spons-
alia, & minime obligare tempore, quo im-
plenda sunt: vt vanus esset contractus, si tota
præcedenti tempore validus esset, & eo quo
implendus esset, non obligaret. Sic Anton.
ad Cap. De illis, num. 5. Neuo num. 14. Hugo
apud Henricum capit. 2. de sponsal. numer. 7.
Angel. part. 1. quaf. 1. de essential. marri. art.
4. diffe. 2.

DUBIVM LXII.

An quando secunda sponsalia non fuere valida, quis contrahens primis ligatus erat, nec aderat insta recessendi causa, si ante celebratum matrimonium cum priori disoluantur sponsalia: tenetur, hic qui intravit ad posteriora.

254
Textus quidem hi in utroque foro procedunt, ac proinde ex solo impuberis dissensu foro adepta pubertate, absque alia causa licite spō. *In utroque foro loquuntur.*

salia dissoluntur. Quia ex sola reclamacione alterius puberitatem adepti habetur *Cap. De il-lis*, sponsalia esse dissoluenda : & *Cap. A nobis idem* habetur. At si esset solum permisso, prius monendus esset resiliens ut dicitur *Cap. Ex li-teris, el. 2.* & *Cap. Acquisuit, de sponsal.* Præterea quia haec concessit ius, ut immaturo puerorum iudicio consuleretur, ne tanto vinculo indisolubiliter obligari possint: sed non satis consultum esset sola permissione: peccarent enim lethaler resiliendo. Ita *Sanch. l. i. d. 41. n. 19.* *Palud. in 4. dist. 17. qu. s. 1. art. 3. casu 10. nu-mer. 8. Ludou. Lop. parti. 2. instrut. de marr. capit. 38. Sum. Confel. tit. de sponsal. question. 17. Henric. capit. 2. de sponsal.*

Hoc indubitanter afferendum iudico.
Quia eodem pacto consuluit ius pueris circa sponsalia, quocirca vota: sed hic licet validia sint, possunt ex solo partis, vel tutoris consensu in vitroque foro cassari. Rigo similiere sponsalia impuberum possunt in vitroque foro dissolui, ipsis impuberibus adeptis puberatatem dissentientibus.

DUBIUM LXIII.

*An iura cōcedentia impuberibus, vt, adep-
ta pubertate, possint à sponsalibus anteā
initis resilire, loquantur solum permisſione
& in foro extero.*

Vero in questionem, num impuberum sponsalia ita firmenrur iuramento, ut non firmatis iuramento. 256

Q Væstioni anfam nobis exhibent Caput
De illis et 1. & Caput A nobis de despona-
sat. impub. vbi deciditur, impuberes resilire non
posse a sponsalibus initis ante puberitatem:
et verò adepta posse. Ad cuius resolutionem
suppono hosce texus non loqui de sponsali-
bus instantiis sed impuberum. Quia Cap. de il-
lis, dicitur, intra eosdem puberatis annos altero
existente, cum sponsalia contrahantur: At infantes
nequeunt sponsalia contrahere. Igitur quæ
Ezob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. p. I.

Vero in questionem, num impuberum
sponsalia ita firmenrur iuramento, ut
neuti liceat pubertatem adepto, resilire. Non
firmantur iuramento, & ideo possunt resilire
pro libito. Quia Cap. *Pueris* & Cap. *Parvulis*
22.9.5. impuberis iurare prohibetur. Et quia
iuramentum additum contractui sortitur eas-
dem contractus conditiones *l. finali*, *C. de non*
numer. pecun. sponsalia autem impuberum iu-
re habent tacitam conditionem. Nisi facti pu-
beres resilierint. Sic Henric. *er. de sponsal. n. 9.*
Palud. in 4. difst. 27. q. 1. a. 3. casu 10. n. 28. Anton.
c. De illis. et 1. de despons. im. nub. n. 5. ibi Cardin.
n. 1. & quidem antiquiores testes Ioan. Andr.
c. Ex literis. n. 3.

257

Iuramento firmantur, & ideo non possunt
prohibito ab sponsalibus resilire. Quia quan-
vis de aliis contractibus non constet inter
Doctores, et firmetur iuramento, necne : id
tamén prouenit, quia seculo iuramento in-
validi erant : Cum vero sponsalia impube-
rum seculo iuramento valida sint liget
C. 3. dicitur

30 Theologiæ Moralis. Lib. XXIV.

disolubilia: dicendum adiectum est, iuramentum adiectum ea confirmare, indissolubiliaque reddere. Ita Henr. lib. 11. cap. 14. num. 7. Vin. de sponsal. part. 1. cap. 5. num. 4. 6. Henr. lib. 1. d. 5. 1. num. 22. Lud. Lop. par. 2. instr. de matr. c. 8. Ex Iurisperitis Abbas, Anton. Ne-
uo. Anch. Præposit. Conar. & alij apud San-
chez citatum.

*Eiusdem me-
tius sum.* Idem affero, adiciens, iuramentum ut fir-
met sponsalia, præstatum esse ab impuberibus
doli capacibus, ut omnes fatentur. Quando autem
dicantur doli capaces ad hunc effectum
non constat inter Doctores. Aliqui dicunt esse
tales post septennium. Ego autem credidim
quod quæ proximi pubertati sunt, ut inelleat,
ac discretione polleant, ad firma omnino & ir-
renocabilis reddenda sponsalia. Tunc vero pu-
bertati proximum masculum dixerim, quando
decimum & dimidium annum excedit, scemi-
nam verò nonum & dimidium.

D V B I V M L X V .

*An sponsalia possint, mutuo contrahentium
consensu dissolvi.*

258 *Minime pos-* **M**inimè possunt. Quia Cap. 2. de sponsal.
sunt. sibi fidè dederunt, commonendi sunt, & modis om-
nibus inducendi, ut fidem obseruent; si autem se
ad insicem admittere noluerint, ne deterius inde
contingat, potest in patientia tolerari. Vbi textus
videtur aperte negare, licetum esse, mutuo con-
senstu sponsalia dissolvi: & solum permitti timo-
re peioris exitus. Sic Hugo, quem refert, & se-
quuntur ibi Glosa v. Tolerari. Ioan. Ande. Cap. de
illis, num. 1. de sponsal. Lancellot. in his iuris canonii.
1. 2. tit. de sponsal. v. Tolerari.

259 *Possunt plan-* **S**ponsalia puberum dissolvi possunt mutuo
iplorum consensu. Quia omnis res per qual-
cumque causas nascitur, per easdem dissoluitur,
cap. 1. de reg. iuris. Ergo cum sponsalia ex mutuo
consensu consurgant, eodem dissoluuntur. Ita D.
Thom. in 4. dist. 27. quas. 2. a. 3. ad 5. D. Antonin.
3. part. tit. 1. c. 18. §. 1. casu 5. Sancti. l. 1. d. 5. 2. ci-
cans Goffredum, Hostiensem, Innocentium,
Henricum, Felinum, Brunellum, & alios.

260 *Cum his op-* **C**um his opinor, & textum allegatum pro
parte prima sic intelligo. Quia vulgi opinione
attenta videntur hi vinculum fidei præstite
fendere, monendi sunt, ut contrahant, à mali-
que apparentia desistant; quamvis malum non
sit, & si nolint, tolerat Ecclesia, non solum per-
mittens, sed approbans.

D V B I V M L X V I .

*An quando sponsalia firmata sunt iura-
mento in Dei honorem principaliter
præstito possint mutuo contrahentium
consensu dissolvi.*

261 *Nonnulla* **S**i illud iuramentum in partis favorem præ-
statum sit, certum mihi, satis esse mutuum
consensum ad sponsalium dissolutionem. Quia
iuramentum dirigitur in Deum tanquam in
testem promissionis homini factæ; quare re-

mittente, homine etiam ipse Deus remittit,
vt ex D. Thoma 2. qu. 89. a. 9. ad 2. & aliis ac-
cepit. Quando autem iuramentum est princi-
paliter in Dei honorem præstatum, verbi gratia:
sintuitu pietatis quis iuret feminæ pauperi se
eam ducaturum, ambigitur, num mutuo con-
sensu possint sponsalia dissoluiri?

Non possunt. Quia iuramentum factum Deo
pietas intuitu, voto & quialet, vt docent omnes: *Non possunt*: At in voto nihil potest persona priuata, mutuo con-
cum soli Deo ius acquiritur. Et quia id iura-
mentum Deo præstat, cuius iuri alter renun-
ciare nequit. Sic Sotus lib. 8. de inst. ques. 1. art.
9. ad 2. Rosel verb. sponsalia, num. 8. Angel. ibi,
num. 20. Sylvest. qu. 10. casu 1. Sanchez. citandum
probabile esse fatetur hanc sententiam, quam
D. Tho. 2. ibi *sunt* confimat, docens, eum, cui
aliiquid promittit intuitu pietatis, remittere
non posse.

Possunt planè mutuo consensu dissolvi. *263*
Quia quamvis iuramentum Deo præstatum *Possunt plan-*
sit, ipse Deus illud recipit in partis vtilitatem: *sis*
Ergo pars, cui debetur, potest remittere, si cu-
tia alia debita condonare. Ita Sancti. lib. 1. d. 5. 4.
num. 8. Henr. lib. 11. cap. 14. num. 6. Ludo. Lop.
p. 1. instr. de matr. c. 8. Nauar. c. 22. n. 25. casu
1. Vinald. p. 1. de sponsal. cap. 5. n. 3. 1. Philiarc. de
offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 2. c. 1.

Eiusdem mentis sumquia idem potest pater
aliqua filiorum vota irritare, ut omnia impube-
rum, & realia puberum minorum: & Prælatus
in votis subditis dispensare; quia potest tollere
materiam, qua sublata, votum ceſſat et simili-
ter pars condonare potest sponsionem in sui fa-
torem factam: Ergo consequenter iuramentum. *264*

D V B I V M L X V I I .

*An dum terminus sponsalibus contrahendis
prefixus est, eo transacto, maneat liber is
per quem non stetit.*

265 **A**psu termini sponsalibus adiecti, semper
ea dissoluntur ex parte eius per quem non
stetit. Quia cū sponsalia sunt matrimonij initii,
iis perfectè initis non dicitur contractus cō-
matus: vnde licet ex intervallo adiectatur terminus,
cenetur contractus non perfecto adiectus,
& consequenter eius lapsus extinguit obliga-
tionem. Et quia licet sponsalia sunt contracta
absolutè, negari nequit, quin sunt respectiva,
& tacitam conditionem recipiant. Consentio
in te, si tu in me cōsenseris: dies autē postea ad-
iecta est ex partium consensu, ad purificanda
hac sponsalia. Ergo si per alterum stetit, videntur
cessare ex parte alterius obligatio hæc cōfici-
ta deficiente et tacita conditione: si tu con-
senseris in me. Sic D. Tho. in 4. dist. 27. qu. 2. a. 3.
ad 2. Palud. ibi. q. 1. a. 3. casu 4. n. 20. D. Antonin.
3. p. tit. 1. cap. 8. ante §. 1. Sotus in 4. d. 17. q. 2. a.
5. casu 5. Barthol. Ledel. de matr. dub. 13. casu 5.
Verac. p. 1. spec. a. 21. casu 10. Philiarc. de offic. Sa-
cerd. 10. 1. p. 2. l. 2. c. 1. Vega l. 3. num. casu 324.

266 **L**apsu termini sponsalibus adiecti, ea non
dissoluntur ex parte eius, per quem stetit.
Quia terminus ille censetur adiectus ad soli-
citudinem obligationem, nos lapsus promil-
lionem extinguit. Ita Angel. verb. sponsalia,
Non manet
liber. num.

Sectio II. Dubia De Sponsalibus 31

num.27. & verb. *Obligatio*,7. *Sylvestri*, ibi, qu.11.
& verb. *ponsalia*, q.10. *cafu*, 5. *Tabic*, verb. *Obligatio*, qu. 3num.4. *Armilli*, ibi, num.4. *Brunel*, de
lponfali, conel.8. *utrum*, 4. *Couar*, 4. *Decretal*, part.1.
cap.5. num.8. *Gregor*, *Lopez lib*, 7. verb. *t xcsa*
constituta, part.4. *Ludou*, *Lopez part*, 2. *instruct*,
de *marimon*, cap.38.

Ego autem cum Sancto Iohanne, ut supra, dicitur, distinxerim. Si sponsalibus iuia contractis, tracteatur ex intervallo de die matrimonij celebrandi, lapsus termini neutrum liberat ab sponsione; quia cum accedat contractui sponsalium perfecte initio, censetur adiectus ad sollicitandam obligationem nec eius lapsus obligationem extinguat. Si autem tempore ipso, quo Sponsalia contrahuntur, apponitur terminus ut si aliqui non absolute dent sibi fidem de matrimonio contrahendo, sed de contrahendo tali termino; tunc lapsus termini eximit ab obligatione illum, per quem non stetit; quia cum nulus sit contractus perfecte initus, sed in ipsomet sponsalium contractu terminus sit imbibitus: censetur adiectus ad extinguendam obligationem. Profecto secundum sententiam Doctores iuxta huiusmodi sensum locutos esse non dubito.

CAPVT X.

Circa Dissolutionem Sponsalium ob
absentiam Sponsi, ob fornicationem
alierius, ob superueniens iuris
impedimentum, & ob accendentem
fuditatem.

DVBIVM LXVIII.

*ā dīscolaāntur, Sponsalia ob alterius sponsi
absentiam in longinquum profecti,
absque alterius licentia.*

Ac in **re Ius Civile diuersum**
disposuisse videtur, quam Ius
Canonicum. Hoc enim nullum
prescribit tempus expectandi
sponsum absentem, sed liberum,
aut esse alteri, matrimonium aliud inire. **Cap. D.**
illis de sponsal. Illud verò **lib. 2.** **Cod. de sponsal.**
decidit sponsum absentem intrà eandem pro-
vinciam biennio expectandum esse: & **lib. 2.**
Cod. de repudiis. At, dum ex causa necessaria ab-
est, expectandum esse, donec causa cesseret. Igi-
tur sic conciliariam leges: Aut sponsus abest ex
causa necessaria, verbi gratiâ, ob parentum egi-
tritum, obitum, &c. & tunc expectandus est
donec cesseret impedimentum, iuxta **l. sap.** ff. de
sponsal. aut abest ex causa probabili, & iusta,
non tamet necessaria; & tunc, si in eadem est
provincia est biennio expectandus, iuxta **l. 2.**
Cod. de sponsal. si verò in alia provincia morat,
triennio expectandus est, iuxta **l. 2.** **Cod. de**
repudiis. His prauis, quaeferim, nūs Ius Ca-
nonicum correxit **Ius Civile.** & ita non sit ne-

cessarium expectare tempus Iure Ciuii præscriptum?

Ius chile correctum non est, & ita tempus ab eo prescriptum setuandum, nec dissoluuntur Sponsalia ob sponsi absentiam eo ipso, quod sine alterius licentia in longinquum fuerit prolia. 269

lectus. Quia Ius Canonicum. *Cap. De illis*, non negat tempus, legale esse expectandum sed tantum prescribit, liberum esse sponsum, *aliij* nubere, si sponsus absit, quia absentia iuxta legis civilis decisionem videtur accipienda; legum enim correccio vitanda est. *I. Precipimus*, *Cap. de appellat*. Sic *Palud.* in *4. dist. 7. qu. 1. art. 3. casu 3.* *num. 9.* *D. Antonin. 3. part. titul. 1. cap. 8. §. 1. casu 2.* *Viguer. 1. institution. cap. 16. §. 7. vers. 7.* *Petrde Ledel. de matrimon. qu. 4. art. 3.* Et ex Iurisperitis Holtien. *ad Cap. De illis verb. Liberrum*. *Ibi* *Ioan. Andre. num. 6. Anton. num. 3. Anchar. num. 2. Rosel. verb. Sponsal. numer. 8. & alijs*

Correctum est Ius ciuile per Canonicum: 270
quare sponso in loginquam se regionem trans- Diffluent
ferente, non obtenta sponsa licentia, liberum eminid.
est huic relicta, dissolutis sponsalibus, alij nu-
bere. Quia tam longe recedens videtur Spon-
saliu[m] iuri cedere. Et quia Cap. De illis, dicitur,
licitum esse, ac posse reliquat aliud liberè con-
trahere matrimonium, si autem triennium ex-
pectare deberet, iam non posset liberè. Ratio
autem d'uersitatis inter Ius Canonicum, & Ci-
uile ea est, quia hoc solum bonum publicum
considerat, nec peccatum attendit, vt notatur
Reg. Posse fidei, de reg. iuris in 6. Illud
autem peccatum considerat; quare cum ob
sponsi absentiam immineat formicationis pe-
ticulum sponsæ illi concedit, posse liberè con-
trahere. Ita Sotus in 4.d. 27. qu. 2. art. 5. Henr. q.
l. 11. cap. 14. num. 5. Vinald. part. 1. de sponsal.
cap. 5. num. 36. Ludovic. Lopez part. 2. in truct. de
matrimon. cap. 8. Philarch. de Offic. Sacerd. tom.
1. part. 2. libr. 1. cap. 1. Manu. tom. 1. sum. cap. 245.
num. 4. Narar. cap. 21. numer. 26. casu 4. Angel.
verb. Sponsalia, num. 26. Tabie. ibi, q. 9. num. 10.
casu 2. Arnil. num. 12. Sanchez libr. 1. d. 54.
num. 6.

Probabiliorē hanc puto sententiam, idēmque, afferendum reor, quāmis Sponsalia iuramento sīt stabilita, hāc tamen differentia, quod ad dissolēndā Sponsalia iurata iudicis autoritas requiriatur: fecūs ad non iurata.

DUBIUM LXIX.

An dissoluantur, Sponsalia per sponsa fornicationem vi oppresa.

CERTUM EST, Sponsalia etiam formata in ramento dissolu per sequentem fornicationem, & per fornicationem spiritualem, vt si alter sponsus labatur in haeretis. Nec esse constituentiam differentiam, que vir, & uera feminina possunt sponsalia fornicetur: nam similiter sponsalia dissoluuntur; quia similiter vir fornicans frangit fidem, & suspectus alteri redditur de fide futurum seruanda. Quæsiterim verò, nam sponsalia dissoluuntur ob fornicationem, sponsa & oppresa?

272

32 Theologie Moralis Lib. XXIV.

273 Non dissoluuntur. Quia sponsi culpa vacuit; nec similis copula ius dat separandi matrimonium quoad torum, ut omnes facientur nec foemina fidem frangit, nec suspecta redditur in futurum. Sic Tabie. verb. *Sponsalia*, qu. 9, numer. 10, *caſu* 6. Arni. *ibid.* numer. 12. Rainer. & Hugo, quos referit, & sequitur Rosel. verb. *Sponsalia*, numer. 9.

174 Dissoluuntur quidem. Quia est notabilissima mutatione, & maxima infamia nota vir afficietur; & si enim credent, omnino initiam cognitam esse; & qualitercumque id cœuiat, abhorrent viri cum huiusmodi contrahere. Ita Palud. in 4. d. 27. qu. 1. art. 3. *caſu* 1. numer. 17. D. Antonin. 3. part. titul. 1. cap. 18. §. 1. *caſu* 6. Sotus in 4. d. 27. qu. 2. art. 5. Perr. de Ledel. de matrimonio. qu. 43. art. 3. *caſu* 6. Henr. lib. 1. cap. 14. numer. 6. Nauar. cap. 2. numer. 27. Couar. 4. Decret. p. 1. c. 5. Sanch. lib. 1. d. 55. numer. 7. & alij plures apud ipsum.

175 Hoc sectio Doctores circa resolutionem, non autem eorum fundamentum aliud, quo nituntur ad miserimētē quia vir foemina huiusmodi ducens, bigamus efficitur. Ratio enim hæc generaliter non probat. Nam si sponsa vi cognita, non esset alias virgo, vel sponsus viduus esset, ratio nihil efficit, quia alio ex capite id bigamia vitium erat contracturus. Vnde illud fundamentum pro secundæ sententia adduxi, nam illa ratio omnes casus complecti existim.

D V B I V M LXX.

An *Sponsalia* dissoluuntur, per sponsi omnino iniuit, cu' pague expertis fornicationem.

176 Dissoluuntur plane. *Dissoluuntur* *Sponsalia* quidem. Quia quoad fornicationem ambo sponsi æquales iudicantur. Sic Glos. Cap. Sic quippe, sine, 27. qu. 2. Nauar. cap. 22. numer. 27. *ver. 9.*

177 Minime dissoluuntur. *Minime dissoluuntur.* Minime dissoluuntur. Quia vir culpa vacat, quare ex hoc capite non est, cur dissoluuntur: nec foemina incurit aliquam notam, vel aliud dannum. Ita Sanch. lib. 1. d. 55. n. 8. Henr. lib. 11. cap. 14. numer. 6. Sylvest. verb. *Sponsalia*, qu. 10. *caſu* 7. Rosel. *ibid.* numer. 8. Angel. numer. 26. Sotus in 4. d. 27. qu. 2. art. 5. Palud. *ibid.* qu. 1. art. 3. *caſu* 1. numer. 18. & 31.

178 Profecte ambo sponsi iudicantur æquales quando fornicatio culpabilis est; secus verò cum inculpabilis. Quia vir cum ea contrahens, graue damnum patitur, foemina verò nullum proflus. Ideo secundæ hæreo sententia.

D V B I V M LXXI.

An si vtrique sponsus post *Sponsalia* fornicatur, compensetur delicta, ita ut liceat vtrique à *Sponsalibus* recedere.

179 Compensatur delicta, nec licet vni, aut alteri à *Sponsalibus* subterfugere. Quia in causa matrimonij vtrique est æqualis, & mutua fornicatio compensatur: nec quanvis foemina fornicatio grauior, ac fedior appareat.

permittitur viro fornicanti diuortium. Si e Paludan. in 4. d. 27. question. 1. articul. 3. numer. 17.

Non compensatur delicta, quare licet sponsa fornicans non possit resilire ob sponsi fornicationem, poterit tamen vir fornicans resilire. Quia iniquè fieret compensatio, vbi detrimentum multo est grauius, vt est detrimentum viri ob sponsa libidinem. Multo enim turpior est fornicatio in foemina, vt multis probat Tiraquel. lib. 1. connub. Ita Sanchez lib. 1. d. 55. numer. 9. Henr. lib. 11. cap. 14. numer. 6. asserens hanc esse communem sententiam.

His hæreco, (vt in ore trium hæc sententia perficitur) iudicans, simile illud de matrimonio locum non habere; quia multo facilius soluuntur *Sponsalia*, quam matrimonium, quod ad thorum illa enim ob quamlibet mutationem notabilem superuenientem soluuntur: hoc autem minimè.

D V B I V M LXXII.

An ob superueniens Iuris impedimentum impediens soluuntur *Sponsalia*.

181 *S*uperueniente impedimento dirimente, certum est, *Sponsalia* dissolvi; verbi gratia, si contra & iis *Sponsalibus*, oratus affinitas inter sponsos ex fornicatione cum consanguineis in primo, vel secundo gradu. Quia iam non potest inter illos matrimonium consistere. Quæsi sit verò, num dissoluuntur *Sponsalia* superueniente impedimento solūm impediente?

Dirimuntur ex parte innocentis tanquam, ne alter ex crimen suo reportet commodum; quare licet dispensationem obtineat, non habet ius ad priora *Sponsalia*. Quia iam innocens ius dissoluendi acquisierat. Sic quidam teste Paludano in 4. d. 27. qu. 1. art. 3. numer. 3. 1. quam sententiam ipse probabilem esse docet, *mu. 3. 1.* & citat Magistrum in 4. d. 27. Sotus in 4. d. 27. qu. 2. art. 5. *caſu* 8. Lancelot. *inf. iuris Canon. lib. 1. iur. de Sponsal. verb. Diffamatus. Petr. de Ledel. de matrimonio. question. 4. 3. art. 3. can. 3.*

182 Minime dirimuntur. Quia impedimenta impeditia, excepto voto, iuxta multorum sententiam, non sunt in vnu, nec indigent dispensatione. Ita Paludan. *citamus. Sanchez 1. 1. d. 56. numer. 3.*

183 Verius hoc existimo si votum simplex ex-
cipias. Quia talia impedimenta matrimonio obstant, dum res est omnino integra secus quando *Sponsalia* præcesserant, & sic matrimoniū inchoatio.

D V B I V M LXXIII.

An ob fæditatem alterius solam oculi amissi possunt *Sponsalia* dissolvi.

184 *S*uppono, *Sponsalia* etiam iuramento firmitata dissolvi, notabili fæditate, vt oculorum, vel nasi amissione, vel paralyſi, aut supponit lepra.

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 33

lepra superueniente. Quia iuramentum intelligitur, rebus in eodem statu per manentibus. Idem dixerim de qualibet morbo contagioso superueniente alteri sposo, vel de graui infirmitate incurabili, vel si os male oleat, nec arte medica possit huic incommmodo subueniri. Idem a fortiori dicendum, si animi, vel famae notabilis deformitas sit secuta, verbi gratia, si sponsus furti, vel alcerius criminis turpis sit damnatus. Quia maior est morum, & famae, quam corporum habenda ratio. Ad questionem autem vocorum si alter solum oculus amittatur sit causa sufficiens ad sponsalia dissoluenda?

187 Non est causa sufficiens. Quia Cap. *Quemadmodum de iure licet, sponsalia dissoluuntur oculorum amissione, aut prioris eventu.* Sic *Paduan. in 4. diff. 27. question. 1. artic. 3. casu 7. num. 2.*

188 Est sufficiens causa. Quia sponsalia dissoluuntur ob quacumque notabilem mutationem, que libet a principio adesse, oblatum, ne sponsalia contraherentur. Hoc autem mutatio proculdubio impediret: ergo. Ita D. Antonius, part. 3. titul. 1. cap. 18. §. 1. casu 3. *Nauar. cap. 23. num. 27. casu 8. Philiarch. de Offic. Sacram. 1. part. 2. lib. 2. cap. 1. Petri de Ledes. de matrimonio qu. s. 3. articul. 3. casu 5. Sanch. libro 1. d. 57. numero 3. Basil. libro 1. 2. capite 17. numero quarto. Toletus, & Rebelium asserters.*

189 Idem asserto, quia textus ille vim non faceret in virtusque oculi amissione, sed in notabilis deformitate, & magna mutatione: factis autem notabilis est fieri coelitum. Profecto si haec oculi amissio fieret formaliter, id est, visus amissione ob guttam sirenam, nubeculam, aut cataractam, crederem sponsalia non dissoluta, quia visu altero in lumine permanente, notabilem non conferem adfuisse mutationem, leui deformitate.

DVBIV M LXXIV.

An si sponsa sponsalium tempore pulcherrima est dissoluuntur sponsalia, ea notabiliter deformata.

190 Non dissoluuntur. Quia textus Cap. *Quemadmodum, solum hoc concessit, dum deformitas contingit ob oculorum aut nasi amissionem.* Si *Couar. 4. Deo. part. 1. cap. 5. num. 6. Matienzo. 1. 5. recopil. titul. 1. Rubr. gloss. 1. numer. 47. Ludonie. Lopez part. 2. in script. de matr. cap. 38. Alexand. Carter. lib. 1. sponsal. capite 15.*

191 Dissoluuntur planè. Quia res non in eodem permanent statu, estque notabilis admodum immutatio, & talis, quæ a principio existens sponsalia impediret. Ita *Sanch. lib. 1. d. 57. numer. 4. Nauar. cap. 21. num. 27. Basil. libr. 11. cap. 17. num. 5. Bonac. hic qu. 1. punct. 8. numer. 10. Hurtad. d. 2. diff. 13. num. 49. Diana part. 3. articul. 4. refut. 185. Palaus p. 5. d. 1. punct. 27. num. 5.*

192 Hoc verius esse puto, adiiciens dissoluti etiam ex parte sponsa, ob notabiliter deformitatem obuenientem sponso propter eandem rationem:

quamvis ad id maior in eo deformitas requiretur, quam in feminâ. Quod quidem non sponsorum, sed Iudicis arbitrio est decidendum. Nec enim quilibet defectus pulchritudinis censendus est sufficiens, ad sponsalium dissolutionem, sed ille tantum, qui quemlibet prudentem eius conditionis a matrimonio contrahendo abstraheret.



C A S T X I.

Circa sponsalium dissolutionem propter morum asperitatem propter paupertatem superuenientem, & propter causas antecedentes ignoratas.

DVBIV M LXXV.

An propter notabilem morum asperitatem, seu saevitiam alterius sponsi denuo cognitam, dissoluuntur sponsalia.

NON dissoluuntur Quia Cap. *Veniens, qui cleri, vel voven, dicitur, non dissoluuntur ob* ¹⁹³ *solui eo quod sponsa plura audierit de sponsi severitate. Et quidem non omnia quæ audiuntur vera sunt: & sponsa prudens taciturnitas valet sponsi acre ingenium reformatum ad mansuetudinem: prudenterque viri industria haud difficile rixosam feminam ad debitum moderamen adducet. Non inueni huius sententiae Autorem, sed quidem haud omnino improbabilem esse censurim.*

Dissoluuntur quidem. Quia haec est sufficiens ¹⁹⁴ *causa ad gerendum matrimonij diuortium.* ^{Dissoluuntur quidem.} *Cap. Literas, de restitu. spoliat. fine: Ergo a fortiori sponsalia dissoluuntur. Ita Sanchez libr. 1. d. 58. num. 1. citans Armil. Propos. Syluest. Tabie. Neuo, & alios. Basil. 12. cap. 17. num. 6. & penes ipsum Canis. Tolet. Coninch.*

Hoc mihi omnino certum ob vim fundam: ¹⁹⁵ *menti: quia hoc vtitur textus Cap. *Quemadmodum, de iure ad probandum, fornicatione di- 196* *rimi sponsalia: nam ea est iusta diuortij causa: Hoc mihi certum.**

Ergo si morum asperitas sufficiens est ad diuortium matrimonij gerendum, erit plusquam sufficiens ad sponsalia dissoluenda.

DVBIV M LXXVI.

An sponsa domet sponsi promittente, quam superueniente inopia, solvere non valet: dissoluuntur sponsalia.

NON dissoluuntur, si dolo caruit promittens sponsa. Quia culpa omnino caret, & dissoluuntur ita par non est, vt damnum dissolutionis sponsalium innocens experiat. Sic Bald. ^{quidem.} *ad Cap.*

COBAR
e of Mori
m III. IV.
E IV.

34 Theologiæ Moralis. Lib. XXIV.

Cap. Quemadmodum de iure in. num. 8. Alexand.
Neu ibi. num. 16.

²⁹⁶ *Dissoluuntur planè, nec teneat alter eam quidam.* Dissoluuntur planè, nec teneat alter eam quidam. Quia promissio dotis est veluti conditio, sub qua Sponsalia celebrantur; quare deficiente conditione etiam citra feminæ culpam, non obligant. Ita Sotus in 4. dist. 27. qu. 2. art. 5. casu 6. Barth. à Lede. de matrimonio. dab. 13. casu 10. Manu. tom. 1. sum. cap. 245. numer. 5. Vega. lib. 3. sum. casu 325. Sanch. lib. 1. d. 59. num. 2. Bafl. lib. 12. cap. 17. num. 8. Coninch. d. 23. num. 69. Bonac. question. 1. punct. 8. numero 11. Bocan. question. 31. Hurtad. d. 2. diff. 14.

²⁹⁷ *Hoc longè verius existimo, quamvis Sponsalia iuramento firmata sint, quia iuramentum longè verius, easdem contractus imbibit conditiones.*

D V B I V M LXXVII.

Dotis promissio non praecessit, sed suspernit sponsa pauperias. Hoc in casu dissoluuntur ne Sponsalia.

¹⁹⁸ *Non dissoluntur.* **N**ulla dotis promissione prævia, non dissoluuntur sponsalia ob paupertatem sponsa superuenientem. Quia dote non promissa, non est verum omnia bona in dote spondent, ut aliqui afferuerint. Et quia sibi sponsus imputare debet, quod nullum de dote pauptrum inierit. Sic Holtiens. Neu. Joan. Andr. Conar. Menoch. Petr. Gregori. & alij apud Sanch. libr. 1. d. 59. num. 3. Paludan. in 4. dist. 27. qu. 1. art. 2. numer. 14. Manu. tom. 1. sum. c. 245. numer. 3. limitans, ut intelligatur. Si sponsus alias sit diues adeo, ut valeat matrimonij onera sustinere.

²⁹⁹ *Non dissoluntur.* **S**ponsalia, superueniente inopia sponsæ, dissoluuntur. Quia sponsa diues censetur omnia bona sua in dote promittere, ut tradit Barthol. si constante, num. 78. ff. solut. matrimon. & alij: Ergo si facultatibus labatur, cum dote tacite promissam soluendo non sit, deficiente conditione, sponsalia non obligant. Ita Henr. lib. 11. cap. 14. numer. 6. Sanch. lib. 1. d. 59. num. 4. Tolet. lib. 7. capite 21. Bafl. libro 11. capite 17. numero 8. Coninch. d. 23. numero 69. Rebel. libro 4. question. 8. numer. 66.

³⁰⁰ *Hoc verius puto.* **H**oc verius puto, quia quidquid sit de sententia fundamento, quod satis dubium esse factetur; negari non potest, quin adsit notabilis mutatio, quæ a principio existens, contrahi Sponsalia proculdubio impediret.

D V B I V M LXXVIII.

An dissoluuntur Sponsalia, quando utriusque sponsa inopia superuenit.

³⁰¹ *Non dissoluntur.* **N**on dissoluuntur. Quia inopia vnius pauperis alterius compensatur. Sic Bonac. de matrimonio. qu. 1. punct. 8. num. 14.

³⁰² *Non dissoluntur.* **D**issoluuntur profecto. Quia per utriusque inopiam accedentem minimè ab eis præsumam redditur multo difficilis futuri matrimonij

onus, quam per alterius duntaxat: Ergo si per sponsa superuenientem inopiam potest sponsus resilire, (vt Problem. proximo vidimus) à fortiori per utriusque poterit. Ita Rebel. libr. 4. q. 8. capite 7. Palau. d. 1. punct. 28. numero 1. Basil. libro 12. capite 17. num. 8. Seraphin. de if. 2. 58. Riccius. decisi. 131. Leand. trattat. 9. d. 1. question. 46.

Certe cum in hoc euentu, verè non sit substantia, qua matrimonij onera valeant sibi, non est locus praefata à Bonacina compensatione. Imò addiderim timorem iustum, ac probabilem exhereditacionis esse sufficientem causam Sponsalia dissoluendi; quia est timor eadendi ab statu tempore sponsalium habito.

D V B I V M LXXIX.

An dissoluuntur Sponsalia, quando alter sponsus notabiliter fit diuini, altero in eodem statu permanente.

³⁰³ **D**issoluuntur ex parte illius, qui factus est dicitur. Quia illius status notabiliter factus est dignior. Sic Ochagau. qu. 2. num. 7. Hurtad. ex partiu. d. 2. diff. 14. numero 52. Trullench. libro 7. ca. questione 47. pite 2. dubio 12. numero 4. Leand. trattat. 9. d. 1. question. 47.

³⁰⁴ **M**inime dissoluuntur. Quia propter quod unus diuissimus redditus, alter non est deterioris conditionis effectus: ut (exempli gratia,) si promissi vendere equum pretio, quod tunc erat iustum, nihil nocebit valor multo auctior tempore traditionis, ne tradere teneat. Ita Sanchez. libr. 1. d. 59. numer. 7. afferens ita Neo-thericos doctissimos sentire. Coninch. d. 23. numero 69. Gutier. de matrimonio. capite 33. numero 4. Reginald. libro 31. capite 36. numero 36.

³⁰⁵ **E**go quidem utramque sententiam admoto dum probabilem reor. Attamen ad secundam inclinor; quia etio non fierent (sponsalia, si ante ea diuinitate obuenirent sponso) at iam initis, aliquid dandum contraetus initi obligatio-³⁰⁶ nis, cum illa diuinitatum accretio in maiora matrimonij commoda exundet.

D V B I V M LXXX.

Intranit quis se aliquam dueturum, nulla dotis promissione premissa: Tenetur ne ipsam duere, si cum ipsa sit locuples, nullam ei de tem velit affigere.

³⁰⁷ **T**enetur eam ducere, si vir sit diues onera-
mum. que matrimonij valeat sustinere. Quia secundum ³⁰⁸ ducere, minima diues non tenet dote, quam non promisit, destinatur. Cum enim matrimonium sine dote constare possit, conditio destinanda dotis extrinseca est: conditione vero extrinseca non intelliguntur, nisi exprimantur, l. si ita stipula-
tus, & Chrysogonus. ff. de verborum obligatione. Et quia sibi sponsus imputare debet, nil fuisse pa-
ctum de dote constituenda. Sic Conar. 4. De-
cret. part. 1. cap. 5. numer. 5. Matien. lib. 5. recipil. titul. 1.

Sec^o II. Dubia de Sponsalibus. 35

titul. 1. libr. gloff. 1. numer. 47. Ludovic. Lopez
part. 2. instruc. de matrimon. cap. 38. Manu. som. 1.
sum. cap. 97. num. 8.

108 *Eam ducere non tenetur. Quia licet matri-
monium constare possit sine dote non tamen
decess. & honestum est, ut dote priuetur. Ita
Sanchez libr. 1. d. 60. numer. 2. Gutier. de iuram.
part. 1. cap. 37. numer. 1. & de matrimon. cap. 33.
num. 5. Paludan. in 4. diff. 1. 8. qu. 1. art. 2. concl. 4.
Bonac. qu. 1. punct. 8. num. 11. Filliuc. tract. 10.
num. 2. 86.*

309 *Contentio quidem. Quia dotis conditio non
est omnino extrinseca matrimonio, & tacite
de ea auctum videtur, vel totius patrimonij mu-
liaris, ut volueret multi Doctores, quos refert
Sanchez d. 59. num. 4. vel saltem partis patri-
monij iuxta viri dignitatem, ut annotatur, 1.
Mulier bona, & 1. Quaro. ff. de iure doris. Imo ad-
didit Paludan usus, licet Virginem pro-
missione matrimonij habita aliquis deflorari,
intelligi promissionem dotis constitutam esse
iuxta propriam possibilitem.*

D V B I V M LXXXI.

*Ancaule sufficienes ad Sponsalia dissoluenda,
dum post ipsa accidunt: satis sint, ad id,
si Sponsalibus precedant, &
fuerint probabilitate
ignorante.*

110 *Cause aliae à fornicatione (de qua mox)
sufficienes ad dissoluenda Sponsalia si post
ipsa accidenter, verbi gratiā, lepra, mor-
bus gallicus, &c. si Sponsalia precedant satis
non sunt ad ea dissoluenda etiam si sint proba-
biliter ignorata. Quia Cap. Quemadmodum de
iure, definitur Sponsalia minimè per mor-
bum precedentem dissoluere. Sic Paludan. in 4.
diff. 7. qu. 1. art. 3. num. 33. Et supplem. Gab-
riel, probabile reputat, dum hanc questionem
Problematicè defendit, diff. eadem, qu. 2. art. 3.
dub. 5.*

311 *Satis sunt omnino ad Sponsalia dissoluenda.
Quia si quis vendat occultando vitium
merci, est sufficiens causa ad venditionem dis-
soluendam: Ergo à fortiori vitium occultum
est causa sufficiens ad dissoluenda Sponsalia
contraacta per illius vitii ignorantiam: cum nul-
lus sit contraactus tantum libertatem exigens,
ac Sponsalium. Ita Barthol. Petr. de Ledef. Hen-
riq. Sotus, quos sequitur Sanchez libr. 1. d. 73.
numer. 2. Lefsi. Rebel. Coninch. Reginald. quos
citat, & sequitur Bonac. question. 1. punct. 8.
num. 16. Diana. part. 3. tract. at. 4. refol. 187. Palau-
s. d. 1. punct. 19. num. 1. Layman. lib. 5. tract. 10. p. 1.
cap. 1. num. 18.*

312 *Cum his sentio, quia video, in iure paria ef-
fe, aliquid superare, & præcedere ignoran-
ter, enim dicitur fieri, quando primum in-
notescit. Cap. Pastorale, de excepti. luxia illud
Marci vlt. Data est mibi omnis potestas, id est, ex-
nunc est nota. Profectò insignis facta est muta-
tio, cum contrahens denuò innenit notabile
vitium ante ignorantiam: & rebus notabiliter
mutatis promissio non obligat, Cap. Quemad-
modum.*

D V B I V M LXXXII.

*An teneatur Sponsalibus celebratis stare spon-
sus cum famina, que putabatur Virgo,
potest modum noſcitur fuisse ab altero
deflorata.*

313 *Tenerit quidem. Quia Cap. Quemadmodum
de iure, definitur, Sponsalia minimè dif-
ficiuntur ob fornicationem præcedentem; & quam-
uis probabile sit, ob alias causas præcedentes
ignoratas posse Sponsalia dirimi: non possunt
ob præcedentem fornicationem. Nam idem
fornicatio subsequens dissoluit, quod verisimili-
non sit sponsam fidem seruatur matrimonij, que sponsalium fregit. Quæ ratio in for-
nicatione antecedenti deficit; multi enim in-
continentes ante Sponsalia inueniuntur, qui
iis initis continent, & ad hoc matrimonium
ineunt, ut continant. Si Nauar. libr. 4. consil.
titul. de diuort. cons. 2. num. 1. Paludan. in 4. diff.
27. qu. 1. art. 1. num. 33. & 34. Supplem. Gabi. ibi,
qu. 2. art. 3. dub. 4.*

314 *Minimè tenetur, sed propter præcedentem
Sponsalia fornicationem, qui eam ignorabat cum
Sponsalia celebrait, putans esse Virginem
poteſt Sponsalia dissoluere. Quia cauſa haec de-
nuò cognita notabile mutationem agit, cum
ignominiosum sit viro, feminam corruptam
ducere: & prudenter magni aſtimat, eam Vir-
ginem coniugio illigari. Ita Sanchez plurquam
viginti patronos annumerans libr. 1. d. 64. nu-
mer. 1. Palauom. 5. d. 1. punct. 19. numer. 4. Trul-
lensch. libr. 7. cap. 2. dub. 9. num. 3. Basil. libro 12.
capite 17. numero 17. Baulyn. tractat. 12. de ma-
trimon. question. 16. diſcio 1. Leand. tractat. 9. d. 1.
question. 50.*

315 *Idem afferro, quia vir graue damnum incur-
ret cum bigamus fiat, ac proinde ad Ordines,
si illos eligat promouet non posſit. Idem di-
xerim, si sponsus Virginem esse putaret, cum
tamen sit vidua: tum ob irregularitatem, quam
incurreret; tum quia non infima nota est, vi-
duam ducere.*

D V B I V M LXXXIII.

*An dum noras sponsus suam sponsam viduam ef-
fe, ob fornicationem præcedentem sibi cum
contraxit Sponsalia incognitam, ha-
beat, ius ea dissoluendi.*

316 *Vs non habet. Quia viduam in hoc piacu-
lum ante Sponsalia incidiſſe non ita futu-
rum detur pat sponſum, ac si cum virgo puta-
retur à Virginitatis flore decidiſſet; maiorem
enim arguit facilitatem maritatis ex dſam Vir-
ginem deliquisse, quam viduam. Sic Hugo
ad Cap. Raptor, 27. question. 2. D. Antonin.
Sylvest. Henr. citati à Sanchez libr. 1. d. 63.
numer. 4. & à contrario sensu apud ipsum viden-
tum tenere Rosella, Angel. Table. Armi. Cordu.
Sot. Barth. & Petr. à Ledef. Vivald. & Lud. Lop.
part. 2. instr. de matrimon. cap. 36. Dicunt enim,
dissolui Sponsalia, quando sponsus putabat,
Virginem esse: quare contrarium videntur sen-
tire, quum sciebat esse viduam.*

Ius

COBAR
M
III. LV.
F LV.

36 Theologie Moralis Lib. XXIV.

317 Ins quidem haberet ab sponsalibus recedendi.
Non habet Quia est notabilis mutatio, & causa deinde cognita, quae virum prudentem merito retrahet in principio ab sponsalibus ineundis: nec enim mediocri infamia, ac dedecoris nota afficitur, ducens in honestam, cum tamen putaret viduam modestiam, & honestate praeditam esse. Ita Sanch. cit. atua. Moli. tom. 2. de Inst. tractat. 2. d. 272. Fauent Nauar. cap. 22. num. 27. caſu 9. Philiarch. de Offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 2. cap. 1. Absolutè enim indistinctèque docent, dissolui Sponsalia ob fornicationem sponsa præcedentem ignotam.

318 Hanc sententiam veriorem existimo. Adiicio tamen, si sponsus conscius erat, sponsam impudicam esse, & infamam ob fornicationes, licet postmodum detegantur alia fornicationes præiuxi sibi ignota, quæ paulo plus eam reddunt infamem; non esse sufficientem dissoluendi sponsalia causam; quia non est notabilis mutatio.

D V B I V M LXXXIV.

An possunt, ex parte sponse dissolui Sponsalia ob fornicationem viri præcedentem ab ipsa ignoratam.

319 Possunt quidem. Quia dissolui possunt ob fornicationem viri subsequentem: ergo ob præcedentem. Consequentiam probo, quia in iure paria sunt, aliquid superuenire, & præcedere ignoranter: siue nunc sciri, & nunc esse. Res enim dicitur fieri, quando primum innoscit, Cap. de Sponsalibus, de exceptione. Sic Nauar. sum. cap. 22. num. 27. caſu 9.

320 Minime possunt. Quia nulla nota, nulla ignoscuntur, si sponsa viro nubet, qui ante sponsalibus impudicus fuisse agnoscitur, huiusmodi namque impudicitia contrahit in remedium. Ita Sanchez. libro 1. d. 63. numero 9. Moli. tom. 2. de iust. tractat. 2. d. 272. & alij communiter.

321 Hoc tanquam certum tenendum esse reor abnegans oppositi fundaminis consequentiam; quia paria non sunt, nunc esse, & nunc cognosci, quando eadem est ratio impedimenti, idemque inconveniens, siue illud præcedat, siue sequatur, ut contingit in lepra, morbo contagioso, & carteris huiusmodi: nunc enim quando vitium erat ignotum perinde involuntaria est promissio, siue id præiuum, siue subsequens sit; in fornicatione viri non est idem inconveniens quando præcedit, & quando subsequitur; quia quando subsequitur, dat ius dissoluendi Sponsalia eo quod est contra eorum fidem, indeque suspicio oritur de non fernanda matrimonii fide; & idem non dat non dissoluendi Sponsalia quando præcedit, quia cessat hæc ratio, quæ totalis est. At fornicatio feminæ ultrâ hanc rationem concedit ius dissoluendi Sponsalia ob infamiam viri, & notabilem differentiam, quæ versatur inter matrimonium cum feminâ pudica, vel cum honesta: quæ ratio æquè procedit in fornicatione feminæ sequenti, vel præcedenti ignorata. Fatoe tam s' sponsus existimabatur non validè vitiosus, & deinde agnoscat sponsa eum esse notabiliter vitiis addi-

ctum ita ut notabilem prudentis arbitrio mutationem hæc notitia efficiat: si iustam causam, ut sponsa à fide præstata resiliat, quia talis esset, si deinde superueniret, & à principio cognita impediret Sponsalia contrahiri. Meum Ochagau. question. 13. num. 10. Filiuc. tractat. 10. part. 1. numer. 296. Moure tractat. 3. cap. 17. §. 1. numer. 20.

D V B I V M LXXXV.

An laborans defectu aliquo occulto, verbi gratia, si mulier sit corrupta, teneatur cum altera parti volenti secum in re Sponsalia aperire.

322 Teneratur casu, quo defectus notabilis sit, 322 verbi gratia, si mulier sit corrupta. Quia Teneratur quæ notabiliter nocet sponso. Sic Ochagau. qu. 23. dem. num. 25. & alij.

323 Non tenerunt hunc notabilem aperire defectum. Quia si hoc esset illicitum, maximè quia sic contrahens faceret contraria iustitiam: sed nullo modo contraria iustitiam agitram sibi imputare debet contrahens, si non diligenter inquisivit. Ita Hurtad. d. 2. diff. 17. Coninch. d. 1. 3. dub. 12. Basil. lib. 1. c. 1. 8. num. 6. Leand. tract. 9. d. 2. question. 55. Palaus tom. 5. d. 1. punct. 3. numer. 1.

324 Non cogendus est contrahens, ut aperiat, an corrupta nobilis, an ignobilis, ob rationem expositam ab hisce Doctribus. Vnde infero, xc. cens nuptiam, que virgo reputat, licet posse aliquibus mediis vti, ad suum vitium occultandum, ne deprehensa à viro inique tractetur; in hoc namque viro non nocet, & sibi facet. Per accidens autem poterat huiusmodi feminæ impeditri a sponsalibus contrahendis eo defectu non manifestato, & à fortiori à matrimonio ineundo, si prudenter timeret, matrimonio contracto, defectum agnoscendum esse, & comparem egerimè laturum, graueisque inde discutias obuenturas.

D V B I V M LXXXVI.

An si defectus est perniciosus, ut morbus galli, cum, vel lepra: teneatur contrahens, alteri aperire.

325 Teneratur omnino. Quia sic contrahens, alteri ignoranti permittem afferit, quod simpliciter malum est: Ergo teneratur parti ignata, id estque parata contrahere, aut reculare nuprias, aut defectum aperire. Sic Coninch. d. 2. 3. num. 96. Basil. lib. 1. cap. 1. 8. num. 5. & 6. Diana. p. 11. 3. tractat. 4. resolut. 2. 87. Palaus tom. 5. d. 1. punct. 30. num. 5.

326 Non tenerunt, sed potest cum ignaro huiusmodi occulti defectus contrahere Sponsalia. Quia in hoc nulla iniustitia reperitur, sed similitudo defectus. Vnde corrupta concedens sui corporis usuram, non solam tam contingi, sed etiam alteri promittenti sibi nuprias, potest licet defectum corruptionis aliquo artificio occultare; quia tunc non tam fingit, se esse Virginem.

Sectio II. Dubia de Sponsalibus. 37

net, quam simulat corruptionem. Ita Leand. tractat. 9. d. 2. qu. 56. Sanch. a. 68. num. 7. Hurtad. d. 2. diff. 17. Filluc. libr. 10. part. 2. cap. 9.

¹¹⁷ Cuius his sentio, adiciens, si interrogatus contractus, an aegritudine occulta labore, respondeat negatiu[m] mentaliter subintelligendo, in commun[i] existimatione, aut ad aperiendam ibi, non peccare; quia non tenetur, ad interrogacionem directe respondere. Imo si interrogata molier, num si virgo affirmatiu[m] respondet, mentaliter subintelligendo, sub commun[i] existimatione, non peccabit saltem mortaliter; quia ad tam duram quæstionem non tenetur vniuocè satisfacere.

D V B I V M LXXXVII.

Analiter sponsus aliquo laborans vitio, cuius alter conscientia est, iustum haberet causam, Sponsalia dissoluendi: Posit enim iudicium compellere alterum, ut Sponsalia implete, à quibus iniuste ob illius defectus ignorantiam, resiliat.

³¹⁸ Non potest sponsus cogere alterum, ad fidem sponsalium implendam, quando alii quo vitio occulito, (verbis gratia, morbo gallico) laborant, cuius si alter conscientia est, posset iuste resiliat. Quia eo ipso quod vnu[m] contrahens est illo vitio maculatus, alter re vera, & coram Deo est absolitus à fide praestanda promissione: Ergo ille non potest cogere hunc, quod non debet preffare. Antecedens patet, quia si nosset alterum defectum, secundum omnes absolutus maneret: notitia autem facti non absolvit re ipsa factum ipsum. Ergo autem notitiam erat re ipsa absoluimus, & solum ex conscientia errorea tenebatur. Sic Nauar. cap. 22. num. 22. Co-uar. 4. Decretal. part. 2. cap. 7. num. 4. Armil. verb. Adulterium. num. 4. & 8. Angel. num. 3. Bafil. lib. 12. cap. 18. num. 7. Villalob. tractat. 12. diff. 14. num. 3.

³¹⁹ Si Sponsalia fuisse valida patiens occultum vitium potest alterum sponsum cogere stare Sponsalibus, dum alter nescit tali scientia illud vitium, vt iuste possit. ab Sponsalibus resiliat. Quia sicut per adulterium vnius eximitur alter ab obligatione reddendi, & si illud sciret, posset obficere: sic per fornicationem, aut morbum gallicum, vel aliam iustum causam in uno sponso existentem, eximitur alter ab obligatione implendi Sponsalia: & si illam nosset, posset obficere: & utrobius est eadem dissolendi ratio, scilicet, quia frangenti fidei fides feruenda non est. Ita Sanchez lib. 1. d. 68. num. ... Hurtad. d. 2. diff. 17. Palau d. 1. punct. 30. num. 8. Trul. lib. 7. cap. 2. dub. 14. à nu. 1. Leand tract. 9. d. 2. qu. 57.

Scio Coninch afferuisse id posse geri casu dūtaxat, quo defectus sunt occulti, & alteri minime pernitosi: secūs autem si graui cum pernitit afficiant. Ast ego absolute posse eum cogere existimo. Quia licet ignarus defectus, ius habeat dissoluendi Sponsalia ex parte sui: tamen ea non dissoluit ex causa iusta, quam ignorat, nempè quod non velit contrahere matrimonium cum illo, qui eiusmodi defectu la-

Escob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

borat. Nam quamvis eo ipso, quod non vult contrahere, dissoluat Sponsalia ex parte alterius: eo enim ipso cedit iuri suo, & alterius obligationi: non tamen auctor sibi obligationem, qua adstrictus est laboranti eo defectu; unde defectu laborans potest alterum defectus ignorari compellere, vt secum contrahat matrimonium, ad satisfaciendum obligationi, qua adhuc ad contrahendum illigatur.

D V B I V M LXXXVIII.

An quando adest causa sufficiens ad Sponsalia dissolutionem, ad id sit necessaria iudicis autoritas.

³²⁰ Sponsalia valida nunquam possunt propria authoritate dissoluvi. Quia Cap. Duo pueri, ³³¹ *Est necessaria* p[ro]cenitentia imponitur cuidam, eo quod iudicio Ecclesiæ irrequisito sponsam dimisicet. Et Cap. Seculare, 33. question. 2. poena afficiuntur, qui absque authoritate Ecclesiæ separantur. Sic Innocent. Cap. De illis de desp. impub. vbi de impuberibus dicitur, & ad pubertatem venientes reclament, iudicio Ecclesiæ separandos esse.

Etiamsi Sponsalia valida sint, vbi est certudo causa, & facti, nulla iudicis desideratur ³³² *Non est nec* *cessaria.* authoritas, sed si aliquando desideretur, erit ratione scandalis vitandi. Quia Sponsalia tacitam conditionem habent, Nisi aliquis casus ex praefatis accidat. Quare occurrente aliquo ex iis, licitum est ex natura rei, propria authoritate dissoluere, sicut deficiens conditio ne. Ita Sanch. l. 1. d. 69. n. 3. Bafil. libr. 12. cap. 18. n. 8. Nauar. cap. 22. num. 18. Rebel. l. 4. q. 8. fct. 9. Ochagav. q. 23. n. 16. Bonac. q. 1. pun. 1. n. 5. & 9. Hurtad. d. 2. diff. 18. Palau d. 1. punct. 31. m. 1. Trul. lib. 7. cap. 2. dub. 16. Manuel tom. 1. sum. cap. 245. num. 3.

Ego quidem his adhærens, doctrinam expo- ³³³ *His adhærens* *doctrinam* *expono.* no. Si causa dissoluendi Sponsalia publica sit, ac certa, tam de iure, nam est in iure expressa: quam de facto, certum enim est, talem causam adesse; tunc licet Sponsalia sint publica possunt propria authoritate dissoluvi. Quia tunc scandalum cessat, cum dissolu- mis causa manifesta sit. At si certa sit dissolu- tio- nis causa de iure, & de facto, licet occulta, & sint etiam occulta Sponsalia: possunt etiam propria authoritate dissoluvi; quia cessat simili- ter scandalum. Verum dum causa certa est de iure, & de facto, occulta tamen, & Sponsalia publica: iudicis desideratur authoritas ad ea dissoluvi: non tamen indicio, esse cul- pam lethalem propria authoritate dissoluere, nisi inde graue scandalum oriretur. Quia nulli in iure cauerit, eam authoritatem esse necessariam, & dissoluens iure suo virut. Imo si causa ita occulta sit, vt coram Iudice probari nequeat, dissoluens Sponsalia publica authoritate propria, non delinquet. Quia perita licentia probationis defectu denegabitur: & ex alia parte recipi- erat innocens rem sibi debitam, quam fas est, propria authoritate capere, quando in iudicio,

D 100

recuperari nequit. Porro cum causa dissolutio-
nis est dubia, vel de iure, quia non est certum
esse sufficientem, vel de facto, quia alter non
est certus, etiam adesse lethale crimen erit, pro-
pria auctoritate sponsalia dissoluere. Quia
adest probabile iniustitia periculum, dum alter
in dubio iure non acquistito, ut fides data im-
pletatur. Monerimus denique, iudicem, cuius
auctoritate sponsalia sunt dissoluenda, solum
esse Ecclesiasticum ordinarium, vel delega-
tum; quia hoc est materia spiritualis; non au-
tem Parochum; quia non est foro in externo
Iudeo.

relaxeter. Cap. Si vero, de iure. Sic Sotis
in 4. dist. 27. question. 1. articul. 3. ad 1. Vi-
gueri. 1. institut. cap. 16. §. 7. Ludovic. Lopez
part. 2. instruct. cap. 6. de matrimonio. dicens, pro-
mittente ei, quam Virginem esse putabat,
non teneri implere: licet iurari: quia potest
petre iuramenti relaxationem.

335
Non est ne-
cessaria.

DV BIVM LXXXIX.

*An quando ex aliqua sufficienti causa dis-
soluantur Sponsalia iuramento firmata,
sit necessarium petere iuramenti rela-
xationem.*

334. **E**s necessaria relaxatio in-
ramen. **I**N omnibus eventibus quibus licitum est sponsalia dissoluere, ob causam præcedentem ignoratam, vel superuenientem, si iuramento stabilita sint, necessarium est, petere iuramenti relaxationem. Quia est iuramentum rei licita, quod necessario feruandum est, nisi

num. 8.
Idem prorsus affirmo; quia euanscentem matrimonij promissione, necessum est, obliga, ³¹⁶ Idem affirmo, tionem iuramenti proufuse euanscere. Profecto iuramento rei licite fateor obligare, donec relaxetur, nisi conditio expressa, vel tacite sub intellectu deficiat.



LIBER